

kivált oly törvényszéknek, mint a pásti keresk. és váltótörvényszék, hol évenként 70—90 ezer ügydarab foly be, s mintegy 100 hivatalnok van elfoglalva, roppant idejét vevő igénybe. Mindamellett az irodalomban is folyvást szorgalmasan munkálkodott. Mult évben a Hétszermélyes tábla ajánlata, ezen legfőbb törvényszékünknek, mely mint mindenkor, ugy ma is a bírói ére nyek példája, közbirájává nevezetett ki s az irodalom barátjai leginkább annak örültek, hogy a fáradhatlan munkásságu férfinak e pályán több szabad ideje marad.

Irói munkássága mindjárt eleitől fogva két irányban mutatkozott: a hazai nyelvészet és jogtudomány előbbre vitelében.

Nagyobb és feltűnőbb munkái a következők:

„Törvénytudományi műszökönyv,” mely az eddig igazodó törvénytudományi magyar műnyelvet szabatosra emelte. Három kiadást ért. Első kiadása 1833-ban.

„A magyar nyelv metaphysikája” 1834-ből. Kísérlet egy jövő magyar nyelvészethez.

„Magyar és német zsebszótár.” Két kötet. Ma 4-dik kiadását árulják. Első kiadás 1836-ban.

Ehhez Pótlék-szótár 1845-ben.

„A magyarországi magános törvénytudomány elemei” Kövy Sándor után. Hat kiadást ért. Első kiadása 1839-ben jelent meg.

„A magyar kereskedési és váltójog” két kiadásban, az első 1841-ben.

„A magyar nyelv szelleme” Első kötet: „A művelt magyar nyelvtan elemi része” (1843-ban). A többi kötetet azért nem folytathatja, mert 1844-ben Czuczor Gergelyvel együtt az akadémiai nagy szótár készítésével bíztatva meg, minden erejét, előleges készületeit és idejét ide fordította és fordítja folytonosan.

„A magyarországi országos alkotmány főágazatai, régebb és újabb időben.” (1861-ben.)

Ezeket kívül 30 év óta vevén részt az irodalomban, ezalatt több folyóiratban, főképp az Athenaeumban, Figyelmezőben és az akadémiai kiadásokban számos becses jogi, nemzetgazdasági és nyelvészeti értekezése jelent meg, melyek közül nem egy nyert jutalmat az akademiától.

Munkái és értekezései egy vagy más részben mind ujak és pályatörök. Maga a magyar és német szótár első (magyar-német) része két évvel előbb jelent meg az akadémiai zsebszótárnál.

„A magyar nyelv szelleme” cz. művében különösen figyelemre méltó a magyar népdalok zenéjében uralkodó versmértékek kiürkészése, melyre szintén első tört utat. E műveért is jutalmat kapott.

Ily terjedelmes, eredetiséggel párosult munkásság nem kerül el az Akadémia figyelmét, s már 1838-ban levélező, 1841-ben pedig a törvénytudományi osztály rendes tagjává választotta. S 1844-ben, a mint érintettük, Czuczorral együtt az Akadémia egyik főfeladatának létesíthetése végett, a nagy szótár készítésével bízta meg, mely pár év alatt belesz fejezte.

Magában az Akadémia keblében is több nemü működésben vett részt, pl. „Verbúcsi István Hármaskönyvének” magyarítása az ő indítványa folytán és közremunkálásával létesült. Tagja a nyelvstudományi bizottságnak, stb.

A magyar nyelvben — a régiben és mostaniban — kitűnő jártasságának eredménye, hogy a mai helyesírás az Akadémiában, és az irodalom nagy részénél az ő elvei szerint alakult.

Mint nyelvésznek, álláspontjára nézve

meg kell még jegyeznünk, hogy F. megtámadta azokat, kik elvül állították fel, hogy a magyar nyelvől magából semmit ne fejtegetünk, ne elemezzünk, hacsak azt a rokonnyelvekből nem lehet támogatni. Barátja ugyan a rokonításnak és a rokonnyelvek tanulmányozásának, maga is szorgalmasan buvárolja azokat, azonban a magyar nyelvészkedésben fő kútfőnek — bár nem egyedül — magát a magyar nyelvet állítja, egész terjedelmében, t. i. a régi és mai nyelvet, s a maiból is minden különböző tájnyelvet.

A rokonoknak vélt nyelvek között a magyarhoz közelebb állónak tekinti a török-tatár nyelveket, de nem véli megvetendőnek az árja és szémi nyelveket sem, a mint ezeket némely értekezéseiben mind szóval, mind alkalmazásban többször fejtegette.

Végül meg kell még említenünk, hogy több új szó Fogarasi által jött általános dítvába, melyekről a közönség ma már alig tudja, hogy ujak, mint *tanár, érvény, érvényes, üzlet, üzér, szálloda* stb.; ilyenek különösen a verslábak nevei, melyek magának a versmértéknek is megfelelnek, mint *szőkő (—), lejtő (—), lépő (—), igy: lengedi, lengedező, toborzó, toborzéki* stb. A régieknél előforduló idiom szót is Széchenyinek ő ajánlotta. A magyar népdalok zenéjében rejlő versmértékeket is ő fürkészte ki; közölve vannak ezek a „Magyar nyelv szelleme” című munkában.

Noha jelenleg 64-ik évét éli, mind testében, mind lelkében ifjúi erőnek örvend. Ohajtjuk, hogy hasznos munkálkodását még soká folytathassa. N—y.

Szalmakunyhók, alacsony házak . . .

Szalmakunyhók, alacsony házak, Isten áldása rajtatok! A kocsi az ajtó előtt vár, Megint csak tovaszárnyalok. Apám, anyám és jó testvérim Az udvarra kiállanak. Indulok már . . . az Isten áldjon! Sugja felém minden ajak.

El hát megint . . . ki tudná számát Hányadik ízben távozom? És vissza is jövök még majd, S ki tudná, hányadik soron? Eleteknek itt van központja, Melytől el nem szakadhatok; Pedig menjek, vagy visszajöjék, Szememben mindig könyv ragyog.

Most is, midőn visszatekintek, Ott ég szememben valami! Az élet oly örömtelen lett, Hogy nem bírom kimondani! Mintha a fény, melegség s minden A mi engem éltet, emel, Visszamaradt volna mögöttem, S örök éjszaka fődne el.

A legmagasb domb is levisz már, A háztető is lemerül, A kéményfüst szalad fel még csak, S integet felém messziről. Oh szeretet! Tűzhely világa! Ti adtok ott életjelet! A nagy világ árja fölkap már . . . Még egyszer Isten veletek!

A paloták hidegen hagyak, Mellettük büszkén megyek el, Lefüggönyözött ablakaikban Sötétség lelke vesztegel. De ha látok alacsony házat, Melynek ablakán fény gyúlad, Gondolatim Istenhez szállnak, És leveszem kalapomat!

Dalmady Győző.

A szent-gothárdi ütközet és a vasvári béke.

(Történeti rajz 1664-ből.)

(Folytatás.)

Ily czélből Montecuculihoz menve, haditanácsot hívtak össze, melyben Hohenlohe és Colligni nyíltan, felemelt fővel, elmondák észrevételeiket és nézeteiket Hohenlohe figyelembe véve a folyamom hol innen, hol túl történt, de mindaddig semmi előnyösterre s eredményre nem vezetett ki s becsapásokat, kölcsönös veszteséggel meg-megújult visszaveréseket, az egyesült erővel való támadást sürgette. Montecuculi a szerencse bizonytalan és veszedelmes kimenetelére utalva, másnapra akar halasztani a csatát, mivel — ugymond — az éjszakán keresztül lesz módjuk és alkalmuk a táborot megerősíteni. Hohenlohe most, egészen föllekesülten emelt szót, a kellő idő használatát tartva szem előtt, a késedelmezés veszélyességét kimutató Ha mi, ugymond, az éjszakán át meghagyjuk az ellenséget elfoglalt állásában, az ott bizonyára nőni fog, mi pedig itt mindenesetre fogyunk, mert már most sincs kedve sok érdemes tisztársamnak eredmény nélkül csatázni, s el merem mondani, hogy ha mi ma, egyesült erővel meg nem támadjuk az ellenséget, reggelre be leszünk kerítve, miután már az innesső parton most is azon dolgoznak, hogy magukat eláncszolva, — mint ezt a falu tornyából tisztán ki lehet látni — a tulsó parton fekvő nagy erővel is egyszerre támadjanak meg bennünket, ezen állásából leendő kimozdulására pedig, jó alkalmul fog neki szolgálni az éjszaka sötétsége, s azt hiszem, hogy gyorsan történendő tömeges rohamunk következtében, kevésbbé fogja tudni magát ótalmazni, mint előbbi összecsapásainknál a folyam megett stb. — Colligni nemes öntudattal és büszkeséggel azt mondá: az általam nagyon szeretett Magyarországra jöttem a közös ellenség ellen harcolni; mennyire folyt be seregem mindaddig segítségével, azt mondani nem akarom, de uram és királyom, kinek kezébe lettem az esküt, hogy vezérletem alá bízott vitéz seregemet meg fogom tartani, ennek gondviselését megparancsolá és ez nekem minden tetteimben zsinórmértékül szolgál, nem akarom tehát könnyelműen eljátszani, miután eddig is mind az összecsapásunk igen sok drága emberem vérébe került, kik mindig mások által elvesztett állásokat foglalak vissza. Nem vagyok azonban kibékülve olyan hadjáratral, melyben csak elvesztett helyeket, állásokat foglalunk vissza, a nélkül, hogy azokat állandóan megtartsanak. Ezenről tehát színtén nyilvánítom, hogy elfoglalt állásom megtartva, megvédenem, de többé mások által elvesztett pontokat visszafoglalni nem ajánlkozom.

Ezt hallva gróf Hohenlohe, ismét szót emelt és Colligni felé fordulva, így folytató beszédét: Azt hiszem, nemes tábornok-társam is egyetért vel-m, midőn azt mondom, felejtjük a elmúltat, gondoljunk komolyan a jelenvalóra; nevezetesen ha az éjszakán keresztül ott hagyjuk állásában az ellenséget, ugy reggelt érve, nem fognak megmaradni fejünk vállunk közt, hanem az ellenség egymásután, a mint neki tetszik, elszedi, és abrakos tarisznyákba rakva, elküldi Konstantinápolyba. A mi a király ő felségétől a gondviselés alá bízott katonákat illeti, meg vagyok győződve, hogy azokat megtartja, semmi senki jobban e világon nálánál nem teheti s nem tudhatja épségben megtartani. Tisztában vagyok magammal az iránt, hogy ha egyesült erővel nem támadunk, mily

nagy veszedelem fenyeget bennünket; mert vagy futnunk kell mindnyájunknak, vagy meghalni. Ismerem jól nemes barátom és dicső serege kitűnő vitézségét; tudom, hogy inkább irtózik a futástól, mint a haláltól, és így megtartani a királynak gondviselésére bízott seregeit, sőt magát az egész egyesült hadsereget, nincs más czélra vezetőbb út és mód, mint az ellenséget egyesült erővel megtámadva, tökéletesen megverni, mit Isten segítségével el is érünk. Futásra gondolva, azt tartom, ettől mindenki úgy borzad, mint én; mert egy felől az ellenség könnyű lovassága elérve bennünket, különböző nélkül lekoncolna, más felől pedig a vidék, nyelv, szokás és emberek ismerete nélkül erdőkbe, szoros utakba tévedve, a törökök által leigázott parasztoktól veretnénk agyon. Mindezeket megfontolva, ugy vagyok meggyőződve, hogy nemes barátomnak sokkal nagyobb dicsőségére válik, ha serege vitézségét, az ellenség föjtogatására, s önfelénk által tévedve okozott hibák helyre pótlására fordítja, mintha azon bármiként csorbát engedne ejteni. Így és ekként folytathatja Európa sorsa, a népek jobbléte és boldogsága előmozdítására nagy lélekkel s hasonló szízzel századokon keresztül, ezektől, millióitól áldatni fog hire, neve, emléke, dicsősége, ura és királya hős fegyverének pedig megérdemelt becsülete, a következő maradéknál is, minden népek közt tiszteletben tartatik.

Ez a beszéd Collignit, Ficillad tisztársával együtt önként magával ragadva, azonnal rendeletet adott ki, hogy csatakeszen legyenek emberei, mit látván a többi főparancsnokok, lelkesülten kiáltának fel: most már nincs egyéb hátra, mint halál, vagy diadal! — s elhatározták, az idővel élni akarván — az ellenség közös erővel, minden oldalról egyszerre megtámadni.

Egymást így érve, a tábor felállításához kezdének délután 3 óra körül. Montecuculi a jobb szárnyat vezényelte a Lacron, Schpick, Pio, Tasso gyalog, Sparr, Lotring, Rappach, Schneid u lovas ezredekkel, középen állt a badeni markgróf, a Vestfaliai gyalogsággal gróf Birgföld vezérlete alatt, itt álltak a barokk is Nicola parancsnoksága alatt, és a frankoniai lovas ezred. — A birodalmi egyesültek részéről Waldeck könnyű lovas és gyalog ezredei egy szeget képezve, a kölni és maintzi seregekkel, a balszárnyon a falut elfoglalva Rau-haupt vezérlete alatt, ugy itt állt a francia segítő serege is, a folyam partjára támaszkodott, ugy mint a Tourain, Lafert, Grasse és Espagne gyalog ezredék. Tul ezeken szintén balra Vauvieses, és Fournau ezredeinek 6 osztálya, tábornagy gróf de la Feuillade vezényelte alatt; jobbra pedig gróf Nádasdi és Budiani a folyam bokros partjaira hajolva, hol már véres csata küzdetett, és erős állás volt, — foglaltak helyet.

Felállítván így az egész tábor, Hohenlohe, Zrinyi és Colligni terve szerint, épen a 4 órát verte el délután, midőn egyszerre ezer meg ezer torok hangos kiáltásával: fegyverrel! az ellenség minden oldalról megtámadtatván, emberül megveretett. A francia remekül viselték magukat, különösen Colligni és Feuillade zászlóaljai. Colligni lováról leszállva, katonái közé vegyült, és ugy harcolt vitézül, megadván vitéz seregével az ellenségnek a halálos dörést; mert neki lelkesedve pusztította a szeretszét füzében a törököket a megáradt folyamom túl is, kik közül azok, kiket nem sujtott halál: szörő fegyvere, lovasok és gyalogok, a vízben lelék halálukat.

Ezzel a regényes Sz.-Gothárd környéke nagyszerű véres temetővé átváltozott, mind

két részről. A legjobb jancsárok, albániaiak, spáhik, 15 basa, ezek közt az egész török seregben a legjobb, legvitézebb katona Kaplan basa, számos zászló, temérdek fegyver, ágyú 10—15,000 halott maradt a csatatéren. A nagyszerű hadi zászmány közt, legbecsebbnek találtatott 2-dik Rákóczy György zablája, dárdája, pompás lótarakója, fegyvereivel, melyekbe ezen ősnemzettség czimerei valának bevésvé, melyek az elesett Kaplan basának birtozában valának, melyeket azonban a Schneidau ezred kapitánya Dannewald, ki azokat elfoglalta, ajándékban a császárnak küldte el.

A nagyvezér övéinek vad futását látva, azon csapatait, melyek még rendelkezése alatt állottak, egybegyűjté, s azokkal a futókat megfordítottani akarván, de mind hiában, mert daczára annak, hogy azokat saját kezeivel ütötte, verte, korbácsolta, lövette: erőltetésének semmi sikere sem volt; mivel azokat is, kik vállalkozának a folyamom áttörni, a golyózápor és hullámok sodorták el! — E pillanatban az 5 órát verte el délután. 7 órakor pedig ezen nagyszerű diadal emlékére, mely Istenben vetett remény és bizodalommal vívatott, „Téged Isten dicsérisz” tartatott, melynek végzetével *Maschuire* örnyag, mint futár a császárhoz ment, őt az ütközet eredményéről tudósítandó, ki visszatérvén beszélt az onnan roppant népvándorlást, melyet látott. Ugyanis a törökökkel történt első ütközés óta a szeretszét kóborló szökevények, egész Stájerországban, oly rettenetes félelmet terjesztettek el, hogy ennek következtében, a stájer lakosok, hazájukat odahagyták, és a császárhoz Németország belsejébe menekültek.

Ezen nagyszerű ütközet érdemében három hadijelentést tetetett illető helyekre. Az elsőt gróf Montecuculi küldte a Rába folyam partjáról augusztus 2-án a császárhoz, a 2-kat a badeni markgróf Lipót Vilmos, mint a birodalmi segítő-sereg főparancsnoka a regensburgi gyűléshez intézte, a 3-kat gróf Hohenlohe Farkas Gyula, az egyesült birodalmi segítő-hadsereg másik főparancsnoka írta és küldte a regensburgi birodalmi gyűlésen jelen volt francia király követéihez, és a római sz. birodalom fejedelmi rendéhez, melyek midőn elősorolták elég részletesen az ütközetben szerepeltek vitézségét, a magyarokrol sem egyik, sem másik nem emlékezett meg, mintha Zrinyi, Nádasdi, Budiani és mások ott sem lettek volna. Kipótolta azonban ezek hibáját gróf Colligni, ki Bécsben, a kórházban, többször megfordulván, betegon ott fekvő barátai vitéz társai látogatására, itt nyíltan és büszkén ki-mondá, hogy a sz.-gothárdi nagyszerű győzelem megnyerésében, Montecuculinak semmivel sincs több érdeme, mint Zrinyinek és társainak!

A csatákat veszített nagy vezér, ámbár titokban, még augusztus 10-én a török táborban levő gr. Lesley és Renninger, császári követekkel, megbékélt: mindazonáltal Esztergom és Érsekújvár felé való vonulásában, serege romjaival, Sümeget megrohanta, de eredmény nélkül; mivel a hajduk azt vitézül ótalmazták. A várat azonban az a szerencsétlenség érte, hogy a külváros lángborulásától a vár is meggyulladt, és elégett, mely többé nem is épült fel. Veszprémmel, melyet szintén fel akart dúlni, épen ugy nem boldogult, sőt azon 8000 ember, kiket elpusztítására küldött, rendetlenül futottak onnét el, 300 török, a nagyvezér titoknoka, és két aga hátrahagyásával, a veszprémi mélyedéken ölelben. Montecuculi ezt mind jól tudta, és a helyett, hogy ellene szót emelt volna, szép csendesén, de nagy lelki kevelységgel, a Vág jobb partján tá-

borba szállott. — A furfangos nagyvezér, több ily szembevetései mozdulataival, csak azért tört itt ott, nagyszerű ágyuztatásban, hogy a még eddig titokfedte pontoknak Lobkovitz haditanácsában is kellő sikert szerzhessen, mivel azokra igen nagy szüksége is volt!

A nagyvezér tehát, miután hadiszerencsét hanyatlani látta, Renningert, gróf Lesleyvel együtt, a haditanács elnöke, herceg Lobkovitzhoz küldé a vasvári pontokat, egy magában foglaló levele kíséretében, melyre midőn a kedvező válasz megjött volna, 500 főtörök, fehér zászlókkal kezeikben Esztergomból, a császár komáromi táborában megjelentek, hol kölcsönösen a tiszték, a béke jeléül fegyvereiket letették, annak nyilvános kikiáltása közt, egymást üdvözölve. (Vége következik.)

Az egészség ápolása az életkor különböző szakáiban.*)

III. A gyermekkor.

(Folytatás.)

A gyermek *főerénye*, melyhez már e korban szoknia, s melynek második természetévé kell válnia, a *szófogadás*, minthogy ez képezi a későbbi nevelés erős alapját, s tetemesen könnyebbíti annak teendőit. Igaz, hogy szófogadásra a gyermek csak a legkövetkeztetés s legegyszerűbb bánásmód s az engedelmessegre való folytonos szoktatás által taníthatni; azt sem kell magyarázunk, hogy a nevelőnek mindig kell körültekintéssel, nem pedig véletlen szeszély szerint kell engedelmesseget kívánnia. Ne tiltunk e szerint semmit, a mit tetteleg is meggátolni képesek nem vagyunk, s ne tiltunk soha semmit enyelegve vagy nevetve, hanem nyugodtan s kevés szóval. A mi a gyermeknek egyszer meghagyatott, *azt tennie mulhatatlanul kell, a mitől eltiltatott, azt rögtön abba kell hagynia.* A mit a gyermeknek cenzur meg szoknia nem szabad, de meg teszi, azt ne csak olykor, hanem mindenkor meg kell tiltani, míg végre e korábbi tettét, s avát ismételnie csaknem lehetetlenné válik. A legnagyobb szigor és következtetés a szófogadás betanításában leginkább élénk véralkatu gyermekeknél szükséges. Legnagyobb fonákággal pedig az a nevelő járna el, ki a gyermektől a szófogadást kéréssel vagy hízegéssel akarná magának biztosítani.

A szófogadásról már bizonyosak levén, azonnal ahhoz kell szoktatni a gyermeket, a mi erkölcsenilag helyes, ugy hogy akkor, ha majd érzéki benyomásaik következtében önmagukat (énjüket) a külvilágtól megkülönböztetni már megtanulták s öntudatra ébredtek (a harmadik vagy negyedik évben), máris *jó erkölcsi alapok* legyen, mint a gondos szoktatás szerzeménye, melyen azután a mint értelmük erősül, oktatás (okot-adás) utján tovább lehessen építeni. Az ember, ki szokásánál fogva jó, nem fog jóságával (becsületességével) dicsekedni, mert azt hiszi, ő más, mint a milyennek magát ismeri, nem is lehetne. Míg mindazt, a mit szorosan vett tanulának és tanításnak neveznek, a hetedik év előtt egészen el kellene mellőzni: az ember erkölcsi oldalának és tisztességes jellemének kifejlesztésére épen életének e korszaka a legfontosabb; mert az erkölcsileg helyesnek és jónak érzetét abban a korban helyes szoktatás által könnyű szerrel oly mélyen vesetheti a gyermeki agyba, hogy azt onnan ki

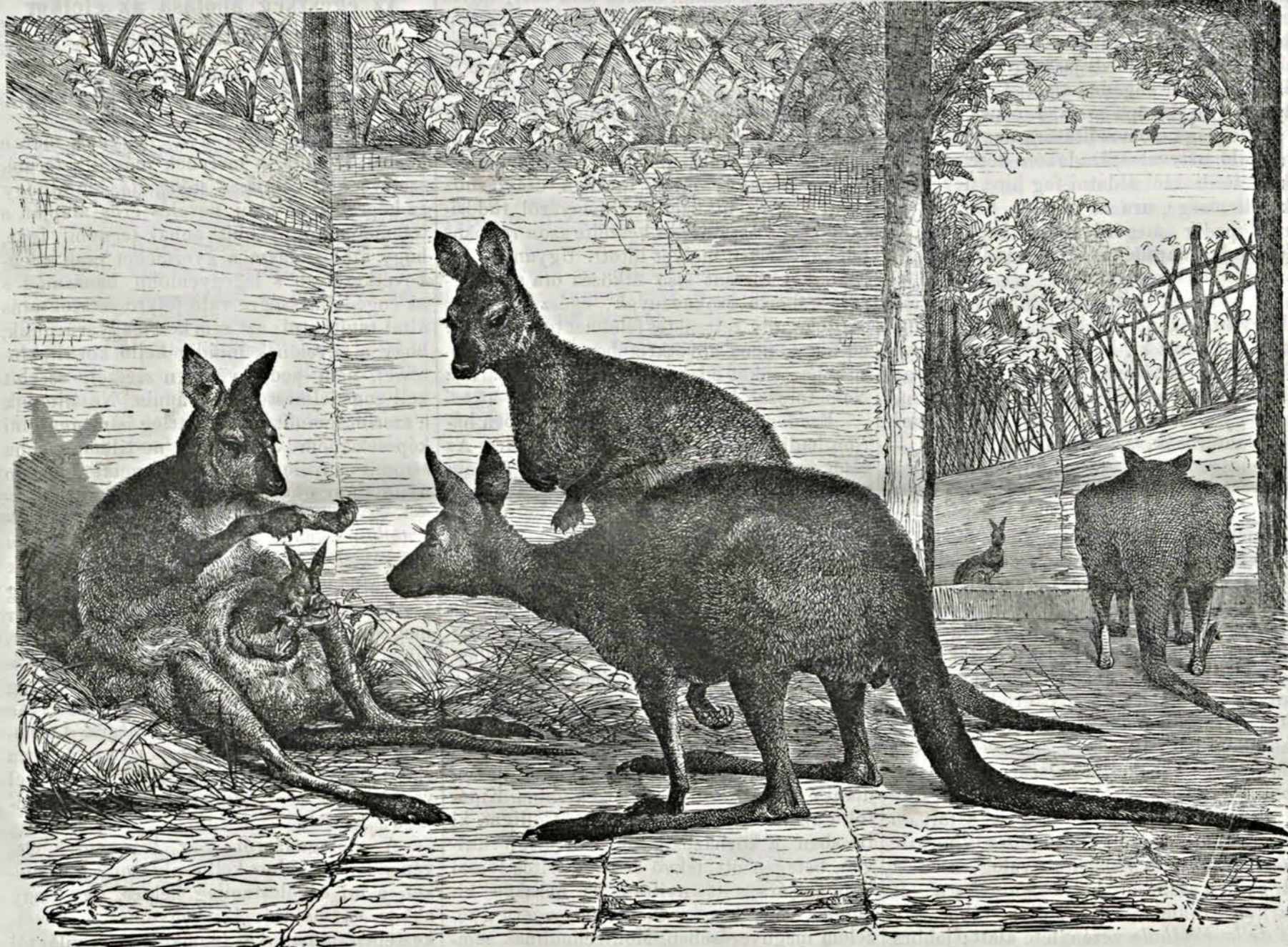
*) Back tanár „Az egészség négy könyve” című munkája magyar kiadásából, mely „a magyar nép szükségéhez alkalmazva” nem sokra meg fog jelenni. — Szerk.

nem törli többé semmi. De ha ezt akarják a szülők, akkor nem szabad semmi hazugságot és hűtlenkedést, semmi dacot és akaratosságot, semmi önzést és erköletelenséget, szóval semmi hibát, melytől gyermeküket mentnek kívánják, elnézniök, hanem minden ilyen letérést a helyes utról kirelhetlenül megbüntetniök. Ámde ha a gyermek észreveszi, hogy szülei az ő dévajkodását nevetik s annak örülnek; hogy tőle bármit is megtagadni képtelenek; ha a szülők a nevelést s a büntetést azon időre akarják halasztani, mikor, mint mondani szokás, a gyermeknek *megnijúlik az esze*: ott ugyan szomorú jövőnek nézhetnek eléje mind a szülők mind a gyermek.

A büntetés, — melynek természetesen a gyermek vérmérsékletéhez alkalmazottnak kell lennie, s mely sok gyer-

jót és helyest csak jutalomért teszi: az nyomorult korcs. A jutalomvágy és jutalom utáni áhítozás a gyermek jómagaviseletét és szófogadását az önzés és önárulgatás színeiben tünteti fel. A szülők szeretetteljes bánásmódja szófogadó gyermekökkel, erre nézve a legszebb jutalom, s kell, hogy ezt annak érezze a gyermek is. Igen könnyen árthat a gyermeknek a folytonos dicséret is, mert jó magaviseletébe a hiúság, dicsvágy és negéd kóranagyát olthatja be. Még a szülei szeretet nyilatkozataiban (csirógatás, enyelgés, gédelgetés stb.) is előrelátónak kell az okos szülőknek lennie; és ezek nagyon hevesek és szenvedélyesek, hasonló szenvedélyességre szokhatik könnyen a gyermek, és ha az a lázas szeretet későbbben enyhül, vagy öcsceire megy át, könnyen elhagyatottnak vagy mellőzöttnek fogja

vegyük úgy, mintha tovább is ugyanazt elkövetni lehetetlen volna. Egészen ferde eljárás a vétkezett gyermek iránt az *ironia*, (a guny finom neme, melyhez, a ki szokva nincs, a mint a gyermekről, hogy ehhez már szokva lehessen, föltenni, kábaság lenne, a gúnyból mondott dicséretet vagy valódinak veszi, vagy mivel érzi, hogy ezt nem érdemelte, egészen megzavarodik), mert ez által a gyermek ösztönese rendül meg, s szavunkat a legjobb esetben szeretetlenségre mutató tréfának veheti. A gyermeket egyébiránt sok büntetéstől meg lehet kímélni, ha első korától fogva mindjárt megvonunk tőle minden alkalmat, melyben álnoksághoz, vagy alatomossághoz szokhatnék, s a helyett egyenességre szoktatjuk eszejárását. Így például a *másét tisztelni* igen könnyen megtanulja a gyermek, ha

A känguru. (fahördő) a kölni állatkertben.

meknél koránsem szükséges, hogy épen verésből álljon, (jóllehet a legtöbb esetben a verés valóban elkerülhetetlen.) — oly eszközét képezze a nevelésnek, mely csak addig van helyén, míg a gyermekben az öntudat nincs egészen kiképezve, tehát élete három első éveiben. E korán túl a gyermeknek akkori eszénél fogva már oly engedelmesnek kell lennie, hogy további nevelésére a szelid itések- és figyelmeztetésekkel beérhessük. Én azt állítom, hogy: az a *gyermek, a ki negyedik évén túl még verést érdemel, el van kényeztetve*; mert jól nevelt gyermeknek nem is volna szabad azon időre visszamélegkeznie, mikor meg kellett verni. De valamint a büntetést, úgy kellene a *jutalmat* is csak addig alkalmazni a nevelés segédeszközül, míg a gyermeknek öntudata még nem teljes; mert a *ki öntudatos korában a*

magát képzelni. — A *büntetések* ügyében a legnagyobb óvatosság szükséges. Mindenekelőtt minden büntetést, hogy sikeres legyen, előre meg kell jövedőlni, mint mely az adott esetben minden bizonynyal be fog következni, s a büntetésnek nem szabad másra, mint csakis egy szorosan meghatározott esetre szólnia; de ezen egy esetben azután, ha a gyermek a fenyegetés dacára csakugyan mégis vétett, okvetlenül be is kell következnie; de soha sem haragban, s általában soha sem nagy megháborodáskor. Tévedés volna hinni, hogy a büntetés felfokozása jobban vezetend célhoz, mint a szelidebb, s ennélfogva szabjunk ki minden vétségére neki megfelelő büntetést. A kiállott büntetés után a történetet azonnal el kell felejteni, s nem további büntetéssel fenyegetni, hanem legyen a bocsánat teljes s

meg nem engedjük neki mindent kezébe vennie a mit kíván s a mi például nem is a miénk; de viszont mi sem veszjük el tőle az ő játékszereit fontos és általa is megértendő ok nélkül. A *rendszeret*, (a tisztaságnak s a vagyon-, erő- és időkimélesnek ezen főfeltételét), igen jól lehet beoltani más kisdedekbe is, ha minden játékszerét a maga helyére tesszük, későbbben pedig magával tétjük helyére, mihelyt játékának vége. Epen úgy lehet maradandólag szoktatni a gyermeket minden későbbi idejére a *tisztasághoz és a szemérmességhez. Ösztönességét és igazságszeretetét* úgy fejlesztjük legkönnyebben, — pedig ezeket fejleszteni soha sincs korán, — hogy mi is ő iránta mindig teljesen ösztintek és igazak vagyunk, soha semmiféle ármányos hazugságán nem nevetünk, hanem megbüntetjük az igazságtól való ár-

Ez állat a *känguru*, vagyis az úgynevezett *fahördő*. Az erszényesek, melyek rendébe a känguru is tartozik, — egyetlen faj, t. i. az amerikai Opossum kivételével — kizárólag Ausztráliában laknak.

Kisdedeik igen rövid idő után, s nagyon fejletlen állapotban jönnek világra, s megszületve, a nőtény hasán levő erszény alaku nagy üregben foglalnak helyet, s itt táplálkozva, nyerk további kifejlődésüket.

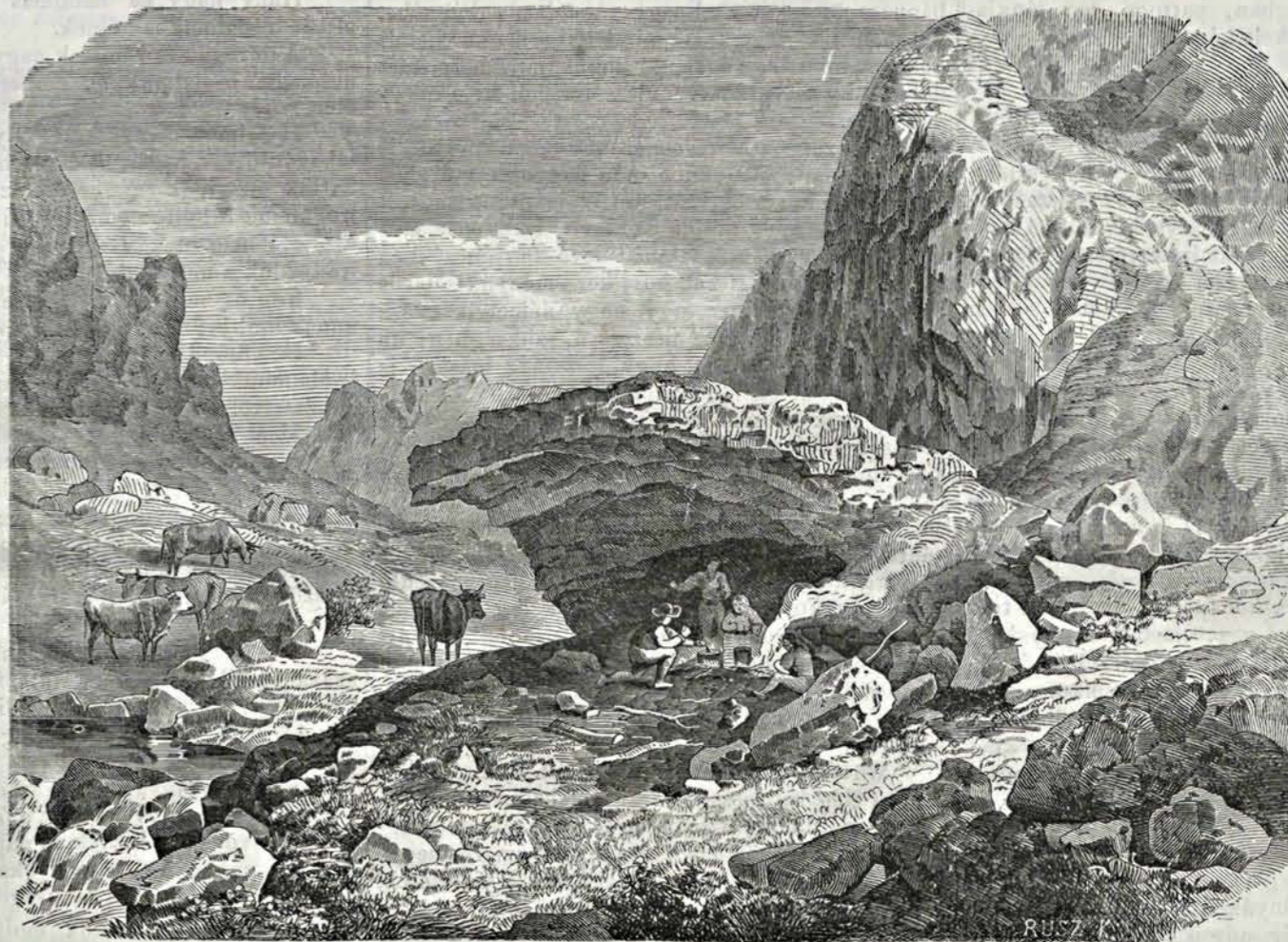
A kölni állatkertben, a känguru egyik faja, mely Halmaturus Benetti nevet visel, rendszeren tenyészik s tovább szaporít. A kép, melyet most közlünk, egy ott levő nőtény kängurut mutat föl, a mint erszényéből annak kisdede először tekint, míg atyja és egy másik, kíváncsian szemléli az új kis világgárgát. — Nehány nap múlva a kis känguru el szokta hagyni rövid időre az erszényt, de csak este, midőn az egész környék csendben van; apró ugrándozásokkal tekint körül, mely kémszemlélénél hátulsó lábai mellett erős farka is, mint harmadik támpont, nagy szolgálatot tesz. Anyja vizsga tekintettel kíséri a kis utazót, mialatt a mókúshoz hasonló hangon keteg. A legkisebb zöreje anyjához szalad a kisdede, s első lábával annak erszényét megnyitván, villámgyorsan ugrik fejfelé bele,

falu madártávlati képét, melyeket a Poprád folyó kristály hullámai folynak körül. Kelet, dél és nyugatról a hajnal, délsugarak s a leáldozó nap bucsufénye előtt nyitva; míg a zord észak dermesztő fuvalma ellen a fellegeknek is ellentálló hatalmas hegyek, mint védszikkal által teljesen fedezve van.

Nem is kell mondaní, mennyi szebbnél szebb hely kínálkozik a szemlélőnek a Kárpátok völgyein s magaslatain; mennyi erőt s bátorságot, vállalkozó szellemet s erős akaratot, ép tüdőt s jó lábakat kemény próbára tevő kirándulási hely csalogatja a szórakozókat. Egy órátl három-négy napra terjedő kéjutak rendezetnek gyalog, lovon és kocsikon a vendégek nagyobb kisebb csoportjai által; hol az utakon, kényelmes csinált utakon, most granit-hatosok, majd függélyesen égne meredező sziklákon kúszva haladnak cselzők felé.

Itt látod a regényes fekvésű *felkai tavat* 5500 láb magasságban! ha fölébe mászol, fúradással bár, meg nem bánod, mert a kopasz sziklák között, mint üst fenekén, terül ott el a *virágos kert*, melynek szánál többféle, a legszebb színekben pompázó teljes nyílvas virágai fognak rád mosolyogni, mintegy kérdezve: találd ki, hogyan élünk mi itt meg e magasságban, hol a vegetatio már teljesen megszűnt, a törpe fenyőnek nyoma sincs, csupán a moha némely fajai küzdenek még a dermesztő hideggel? —

Amott látod az öt tavat, tengerszemet, ismét amott a szines sárga, veres, fehér, zöld, (fekete nincs) tavakat. Jobbról a lomniczi, balról a szalóki csúcs, mint 7—8 ezer láb magas oszlopok; kettő közt a közzepgerincez (Mittelgrat) számtalan, hóval futtatott fényes csucaiival, mint oltár; hátrább balról a szócsék; (Kanzel, 40 öl magas), a padozat a természet örök munkássága által darabokra zuzott s egymásra hányt granit-sziklából áll, melyek között nagy robajjal zuhog le a Tarpatak (Kohl-Kahlbach) szelidebb s vadabb alakzatú vizeséce-

A Tüzelő-kő a lomniczi csúcs alatt. — (Keleti Gusztáv rajza után.)

még akkor is, midőn már annyira felnőt, hogy abban egészen el sem fér. Ilyenkor hosszú farka és hátulsó lábai mereven nyulnak ki felé, míg az anya, a hatalmas terhet, látszólag minden erőlködés nélkül, hosszú ugrásokkal cipeli tovább. Mint az erszényesek legnagyobb része, úgy a känguru is az értelmiség igen alacsony fokán áll, annyira, hogy némelyik faj még ápolóját sem tudja más emberektől megkülönböztetni.

A lomniczi csúcs megmászása.

Tátra-Füred egyike azon fürdőinknek, melyeket szépséggel dusan megáldott a természet. Már midőn közeledünk hozzá, magasztos látvány lep meg; a központi Kárpátok 8000 lábánál magasabb csucaiinak egyike alatt, mint éjjeli fénybogár tünedez elő s ismét enyészik el Tátra-Fürednek legnagyobb, fehér laképülete, a tőle még mintegy négy mérföldnyi távolban levő utas szemé előtt. Közlebb jutva, föltűnik a csaknem fél mérföld hosszú s egyenes út, mely hozzá, mint tündérlakhoz vezet föl. Ha felértünk a fürdőbe, az előbbinek ellenkezője ragadja meg figyelmünket, a kilátás alatta elterülő terjedelmes völgyre, mely a különféle tarkálló vetésekkel, mint szines szalagokból szerkesztett díszszőnyeg terül el, mutatva egy látásra husznál több város és csinos

talmatlan eltérést is. Tömérdek hibáknak megszokása ellen az által védjük meg a gyermeket legjobban, ha erejéhez mért játékok s foglalkozások által minél jobban töltjük el vele idejét. — *Értelmének helyes kiképzésére* ama korban legjobb csak érkeiket célszerűen gyakorolni, mire legtöbb sikerrel kínálkozik a játék. Játésva kell a gyermekeket bevezetni a világegyetem csodákkal teljes templomába, s nagyon helyesen mondja *Filt*: „A gyermek szellemének kifejlesztését élete első hét évében csak játékok és játéku üzött foglalkozások által kellene eszközölni; a gyermeknek tömérdek ismeretet kell magának játékaik között tapasztalásai útján szereznie mind a lényekről, mind a lények tulajdonairól, mielőtt az iskola rendes és rendszeres tanításában tetteleg vehetne részt.“ (Látásból már azelőtt is jó megismeretni vele az iskola lényegét, ugymint más emberi foglalkozás menetét is.) Ne felejtjük el soha, hogy csak érzelmi által hat a külvilág a gyermek agyára fejlesztőleg; de a külvilágot csak a legnagyobb óvatossággal s szép lassan kell vezetni érzelmi elé, ha nem akarjuk azokat megkárosítani, sőt ellenkezőleg inkább azt, hogy a mi érzelmi által agyába nyomul, abban kellőleg feldolgozathassék, s idővel tiszta képzetek, helyes fogalmak, alapos itéletek és szigorú következtetések anyagául szolgálhasson, tehát eszének kiművelésére ne legyen se káros, se meddő. Ehhez kell használni főleg a *játékszert* is, melynek természetesen soha sem szabad (akár festéke- vagy színénél, akár alakjánál fogva), egészség-rontónak lennie. — S ennélfogva nem is a játékszerek bősége az, a miből a gyermek jó állapot nyerhetne későbbi tanulmányaihoz, hanem az, hogy azt az egynehány játékszert, mely egyszerre áll rendelkezése alatt, minden részleteiben pontosan megismerje. — *Az akaratnak*, (melyet nem szabad az önkénytel és akaratossággal összetéveszteni) fejlesztésére és gyakorlataira a gyermek első korában részint mozgási gyakorlatok szolgálnak, de melyeknél a gyermeket minél kevésbé kell mások általi támogatáshoz szoktatni, részint pedig a gyermeknek buzditása oly dolgok véghezvitelére, melyeknél kellemtelenségekkel és akadályokkal kell küzdenie.

(Folyt. követe.)

A känguru a kölni állatkertben.

A természet egyik különösebb szülöttét mutatjuk be olvasóinknak, melynek idegen földrészt és éghajlat a hazája, de a melynek példányai, az európai nagyobb állatkertek között, a *kölniben* is láthatók s annak egyik nevezetességét képezik.

ket tüntetve elő; ez templom, melyben nagyszerű művein tanulod ismerni az Alkotót!

Mindezen regényes és érdekes pontok nagy részéről már egyenkint láttunk rajzokat s olvastunk leírásokat a „Vasárnapi Ujság“ eddigi évfolyamaiban. Lássuk most a legmagasabbat, emelkedjünk az egzekbe nyuló lomniczi csúcs legte-
tejére.

A középponti Kárpátok között általában ezt tartják a legmagasabb pontnak, legalább a szemnek úgy tetszik, ámbar pontosabb mérések után kitűnt, hogy az u. n. gerlachfalvi csúcs néhány lábbal meghaladja a lomniczit. (Ez utóbbi 8374, amaz 8328 lábnyi magasságig emelkedik.) De e néhány lábnyi különbség semmit sem vesz el a lomniczi csúcs hírebből és népszerűségéből, a mire azonkívül előnyösebb helyzete, festőibb alakja és könnyebb hozzáférhetősége is feljogosítja. Most már minden évben akadnak egyesek és társaságok kik a csúcs megmászására vállalkoznak; a vállalat veszélyei évről évre kevesbülnek, mert a gyakori kirándulások által sikerült mindig alkalmasabb utakat felfedezni, s az e vidéki vezetők is mind inkább beletanultak a kalauzi mesterségbe. De azért most is csak az vállalkozik az ily expedícióra, a ki teljesen bízik tüdejében s lábában, s kinek nem szédül a feje s a ki elég bátorsággal s kitarással bír; majd minden kirándulásnál megtörténik, hogy a vállalkozó társaság nem teljes szám-

mal ér fel a czelhoz, s egy része vagy hamar visszafordul, vagy a veszélyesebb pontokon elhagyatva erejétől s bátorságától, utközben elmarad s valamely szikla védelme alatt várja meg visszaterendő társait.

A csucs megmászása, Tátra-Füredtől kiindulva, rendszeren 10-12 órást vesz igénybe s a hajnalban kiindulók rendszeren már kora délután érkeznek vissza. Azért szükséges, hogy a társaság némi enni és innivalóval el legyen látva, a mivel rendszeren a vezetők szoktak megterheltenni. Tátra-Füredről keletnek visz az út a lomniczi csucs alá. Először is a kárpáti völgyek legszebbikét, a zubatagoktól áttört Tarpatok völgyét (Kahlbacherthal) éri az ember. Majd a nagy és kis Tarpatok egyesülésének átlépte után a lomniczi hegyhát gerinczére érünk s a fokozatos emelkedés mindig érezhetőbb lesz.

Tulmelkedtünk a kőd alsó régióján — írja egy 1862. évi utas — s előttünk állottak a lomniczi gerincz ijesztő óriás sziklafalai, elhagytuk a völgy utolsó és legmagas lépcsőzetét, a hol őt to réztőküdik s időről időre maga a sugár lomniczi csucs is kibukkant felhőkoronájából. Mintegy reggel 9 óra volt, midőn az első rendes állomáshoz, az agyvevezett *Fine stein* értünk, mely egy kiálló sziklatetével borított barlangszűny nyílás, hol a hegymászók, hogy annál korábban érhesseken a csucsra, a megelőző éjtel gyakran túltik vídám társaságban, pattogó tűz lángja mellett. (Lásd a mellékelt képet.)

A magyar bányász-életből.

E lapok hasábjain már többször jelentek meg egyes adatok a bányász-életből, mely sajtóságain oly annyira dus, hogy könnyvek tölthetnek be velök. A hazai bányászat ismertetéséhez szolgáljanak pótlékul jelen soraim is.

Rajzom, a Szatmármegye északkeleti részén fekvő Felső-Bánya város munkás népletét akarja vázolni.

Alig tizennyegy éves a bányász gyermeke, már az éreztől malmoknál mint kezdő dolgozik, naponkint hat vagy hét órákor kezdve munkáját, s azon egy órai szünet után, mit ebédkor nyer, folytatja a t estig annélkül, hogy csak zugoló szó hallandak ajkairól. Könny önmegadással dolgozik, mint ki jobb és könnyebb módját az életnek nem ismeri.

Egyedüli vágya a hónap első napjaiban tartatni szokott „*fiatalsági nap*,” a mikor egy havi fáradság munkájának díját veszi. Örömet és megelégedést mutató arczal látjuk ekkor az utcán; szájjában új pipa vagy szivar füstölög, mi kü önben nem ritkaság tizenkét éves gyermeknél sem. Talán ezen kora dohányzásban lehet keresni egyik mellék okát azon halvány, sápadt, sőt néha sárga arczsinnek, mely elősegélve a bányák rekedt légét, a felnőtt és középkorú bányászt jellemzi.

Igy folytatja a bányász ifjú egyforma és megszokott munkáját addig, míg ismeretét az éreztől körül annyira gyarapította, hogy a különféle kövekben képes felismerni a neves éreket; mi ha megtörtént, rendszeren a bányászathoz megy át, mit tizennyolc vagy husz éves korában ér el; ekkor is azonban további gyakorlat végett kénytelen még mint u. n. „*handfutó*” (Hundstösser) a bányaregben feltördelt kövek kihordásával foglalkozni. E foglalkozása ismét addig tart, míg ismeretét annyira terjedtek, hogy a kőnek löpor segítségével való szétvéteztését elvégezni is képesé válik.

Itt kezdődik már a tulajdonképi bányász élete. Ez azon időszak életében, midőn, ha a katonakötelezettségtől menekülhet, nősilni szokott. Lakomák, miket nősiléskor el nem mulasztanak, zajosak, s kedves emlékek bírnak rájuk nézve még a később korban is.

Több apróbb szokás között sajátságos az úgy nevezett „*Kakasütés*,” mely igen gyakori a nősilési ünnepélyeknél. Ez következő: a lakoma előtt két héttel, sőt néha egy hóval, a leendő menyasszony, ha saját házuknál nincs, a piaczon is bármilyen szerez egy órávaló kakast, melyet hízalnak a lakoma napjáig. E napon az esketési szertartás után, ebédjüket végezve, a násznép s önmaguk mulatságjau rendezik a kakasütést.

Térs helyen, de többnyire az utcán, mit némi látatni vágyból tesznek, hosszu zsindorra lóik a kakast, egy cölöpökhöz megerősítve. Míg ez kívül történik, addig a házban a völegény szokott kendővel bekötik s zene s kiabálások között kivezetik a cölöpökhöz, hol a násznép közül egyik

kilép, s a völegény kezébe egy oly hosszúságú rudat ad, melylyel a kakast azon helyről elérheti. Most arczal a kakas felé fordítja, és az adotti jelre nébánszor meg kell fordulnia azon helyen, mit ha meg tett, kezdődik a valódi kakas-ütés, mi alatt a zene folytonosan szól. A körülálló násznép-feszült figyelemmel nézi a bekötött szemmel hadonázó völegényt, kinek sikeretlen útéseim kedvtelme mulatnak; de ha sikerült létüni a vergődő állatot, leoldják szeméről a köteleket s az elszédült kakasnyakát elszakítva, a főt a rud végére tűzik és az eddig halk zene erősebb lárává válik, végülve a jókedvű násznép kiáltásával, mialatt a lakba vonulnak. Az így megölt kakas husa este adatik fel, midőn már a táncz némileg kifárasztá őket, mely étkezésnél leginkább az elvérzett kakas története s a völegény ügyes vagy ügyetlen útesei képezik a beszéd tárgyát.

Korábbi időben szokásuk volt mozsárgyával lövöldözni; jelenleg azonban ritkán történik. — A táncz tart egy éjjel; másnap az agyvevezett „*kon-yoló*” következik, midőn az eddig hosszú hatját viselő menyasszony a hajnak a fő hátulján öszszesomázaása által menyecskévé avattatik fel; szoktak ilyenkor templomba is menni, honnan hazatérve, eloszlik a vígadó népség.

Következő napon a férj megkezdi rendes munkáját. Hajnalban a szokásos jeladó kolomp lárájára felkel, felvezi bocskorát, magára ölti bányász öltönyét s elmegy társaihoz a bányába, hol némi ima végeztével mindenki a maga kijelölt helyére távozik, végzendő munkáját, mely tart délig, midőn lakhelyére visszatér, hol neje ebédel várja.

Nevezetes a bányásznál még nagy korában is a fizetési-nap; sőt ekkor még nagyobb mérvben élvezi azon kevés ör möt, mit számára a természet fenntartott, mint nőlen korában. Kedvencz mulatságukat a feles számmal levő borpinczékben találják, hol nem ritkán havi keresményük felét is elmulatják egyszerre, úgy hogy némelyik egész hónapon érzi e tette utóizét a szükségben; de vigasztalja a gondolat, hogy lesz még máskor is „*fiatalsági*” mint mondani szokják.

A nők meglehetően jó arczuak, sőt itt-ott meglepő szépek; de korán hervadnak, minek oka a folytonos és erejüket igénybe vevő munkában rejlik; mert míg férfiek a bányában dolgoznak, addig ők a ház szükségletére megkívántató tűzifa mennyiségét hordják össze, mit a váróstól távol fekvő hegyek között szedegnek, a kosárba rakva hátukon hozzák haza. E csaknem három-négy órát igénylő foglalkozást némelyek naponkint kétszer is megteszik, s így nem csoda, ha különben is gyengébb alkotásuk levén, ép tagjaik daczára, egészben véve satnya testűek.

Műveltségi tekintetben alant állanak; különben elég vallásosak, bármely felekezettűek is. De fájdalom, a babona oly mértékben uralg közöttük, minőhöz hasonlót csak Máramarosmegye felső részében találhatunk. Szerintük a kísértekek, rémek igen gyakran megjelennek előttük, s ők ezekről sok esetet mesélnek, melyeknek hősei mindannyiszor maguk a mesélők.

Meséjük tárgyát leginkább a „*bányarém*” teszi, ez, mint állítják, töbeknek megjelent már, s ők közönségesen „*bányapásztor*”-nak evezik; k's, alacsony, majdnem csak egy lábnyi termettel, kezében óriási méccsel, s közönséges felügyelői ruhába öltözve festik. Ez, miként állítják, néha ha jó kedvében van, segélni szokta őket, míg másokat, kik megsértik a bányában tilos ftyöléssel, gátol munkájukban. Szokott ez nekik jó vagy rossz jövőt jósolni, miben vakon hisznek. A férfiak általában bátrak, sőt néha, főleg ha szeszest italt élveznek, vakmerők.

A bányászati gépek csikorgásából többször jövendőlnek halált, szerencsétlenséget. Ez azonban igen nagy baj rájuk nézve, mert, ha ez történik, minek különben természetes oka a felügyelő gondatlansága, ki elég hanyag, néha meg nem kenni a kerekéket a szükséges zsindékkal, — mindenki azon balhitiben van, hogy ő lesz az áldozat, s ezért, hogy mennyire lehet, kikerülje végzetét, óvatossában jár a bányában, sőt némelyek, a tudásig menve, épen ennek következtében a magasabb és veszesebb helyeken eltvesztik a már megszokott és biztos lépéseket, s így alácsnek a mellettük tátongó sötét mélységbe, honnan csak halva s akkor is darabokra szakadva szokták előhozni.

De ez már megrögzött hit náluk, hogy az ily esetnek meg kellett történni, mert a gép csikorgott, az pedig Isten akarata jelenté. Ha szerencsétlenség, vagy betegség követ-

keztében valaki közülök elhal, annak koporsój t égő méccsel kísérik társai, két oldalon sorfalat képezve, s sajátos egyenruhájukba öltözve. Az annyira körhözható halotti tort a temetés után nem tudják nélkülözni.

Azon bányászok özvegyei, kik a kinténál dolgoztak, segélyben részesülnek; mint szintén az elaggott férfiak is, kik negyven évig szolgáltak. Van közpénztárunk a bányahatóság felügyelete alatt, honnan csekély kamatra kölcsön vehetnek, s ezt fizetésükből havonkint törlesztik. S hogy ez e népre mily áldás, azt csak köztük élve lehet tapasztalni. *Varga Vilmos.*

Egy XVII-ik századbeli magyar ének.

A nemzetek műveltségét leginkább irodalmukból ismerhetjük meg, mert ez azon tér, melyen a szellemi élet nyilvánkoz k; ez azon alak, melyben mindazon magasatos eszmék, melyek a kor legjobbjait lelk sitik, kifejezést találnak. De az irodalom ezen jellegénél fogva nemcsak a nemzet műveltségi állapotát és annak nemzeti benső életét tükrözi vissza, hanem egyszerűsind a történetnek is fontos szolgálatot tesz, és a multat összeköti a jellel.

Hány nagy és hatalmas nemzet enyészett el; de irodalmukban élnek.

A görögök és rómaiak nagysága csak a történeté, de irodalmuk az emberiséget és az örök életét!

Hatalmuk elenyészett, Olympé szent harmai elhagyatottak, vallásuk és isteneik meg nem állhattak az idők eszme-harcai közepette; de irodalmuk túl élte nemzetét, túl isteniet; és általa a dícső nemzetek szelleméig most is élnek és irány-adó a művelődés terén.

Fon os minden nemzetre irodalma, fontos annak multja; mert a mult alapja a jövőnek. De különösen fontos reánk magyarokra nézve, irodalmunk bármily csekély maradványait is az enyészettől megóvunk!

Mert azon sok vihar, melyet a magyar kiállott; azon sok véres küzdelem, mely e nemzet összes erejét vette igénybe, hogy megvéddesse szabadságát és nemzeti lététét; mindenek küzdelemtelis idők nemzetünk irodalmi működésére nemcsak hogy kedvezők nem voltak, de még a létező műveknek az utókorra átszállását is majdnem lehetetlenné tették.

Pedig minden irodalmi munka, a mi a mult századokból reánk maradt, fegyver kezünkben azok ellenében, kik e nemzet idők multját a barbárság rútt címével akarják gonoszul megbélyegezni.

Volt a magyarnak századok előtt is költésze, és egyes művek, mint a Zrínyié is mutatja, koruk szívonán állottak, és napról-napra szaporodik azon művek száma, melyeket eddig nem ismerünk, de melyek erőtelj tanúságot tesznek.

Nemzeti irodalmunk multja megismertetésé körül halhatatlan érdemeket szerzett magának *Toldy Ferencz*, irodalmunk bűvára, és legújabbban szép sikerrel működik e téren *Thaly Kálmán* is, s „*Vitái énekei*” gyűjtése által fontos szolgálatot tett irodalmunknak.

Midőn az érdekeltség nőttön nő irodalmunk multja iránt, szabadon nekem is egy, a 16- és 17-ik századbeli codexből egy költeményt a tisztelt olvasó közönségnek bemutatnom. *)

De mielőtt magát a költeményt közölném, néhány soral akarom vázolni a 16- és 17-ik századbeli magyar költészetet, és megérintem azon különbséget, mely ezen költemény és a codex többi költeményei között létezik, és azon okot, mely arra bír, hogy épen ezen költeményt közöljem, midőn ennél történetileg nevezetesebbek vannak a codexben.

A mohácsi vész után nemzetünket pártzenvedékek dúlták, politikai s később vallási viszályok is állították egymással szembe a hon fiat. És ekkor költészeté is ennek jellegét viseli magán, s a nemzet életét híven tükrözi vissza, s ennél fogva különösen történeti szempontból fontos jelentőség-gel bír.

Az író a 16-ik és 17-ik században csak viszhangja a közszellemnek; és nem annyira az egyéni véleményt nyilvánkozik általa. mint inkább az egyénben a közvélemény. Ezt tapasztaljuk még az is-

*) E codex 42 darab költeményből áll, 1540-től kezdve 1613-ig; rövid idő alatt a m. tud. Akademiának adott át, s ott az egészről *Thaly Kálmán* akad. tag fog értekezni. — *A Gy.*

rebbet költőknél is, mint Balassánál és Tinódi-nál; mennyivel inkább természetes a költészet ezen jellege azoknál, kik csak a közszellemet áthatva, érzelmeiknek adtak kifejezést költeményeikben?

Azért élethün látjuk ezen kor költeményeiben kifejezni mindazon eszméket, melyek a nemzetet áthatották, és ezen költemények polemikus iránynak; mert az irodalomban is, mint a csatatéren, az eszmék egymással harcot vívtak.

A 17-ik század elején a költészetben túlnyomó a vallási elem; azontul a nemzeti elemmel mindinkább összeolvadt, mert e kettőt kapcsolatba kezdték hozni, „a vallási és nemzeti szabadságot.”

A török elleni lángoló gyűlölethez mind ritkábban találunk, és ugylátszik, hogy a 17-ik század elején már el volt hintve azon politika magya, mely Tököliben érte el kifejlését, mert már ekkor gyakran szövetségesként üdvözöltetik a török.

Azonban midőn a polgári és vallási háború lángra fellobbanni készült, már akkor is felhangzott sok honfi intó szözata, és voltak számosan, kiknek honszeretők lelkük elborzadtott a polgárháborútól, kik felemelték eső szavokat a haza szent nevében, s kik odaműködtek, hogy mig egyik felet a jogtalanságtól visszatartóztassák, addig a másik fél elkeseredettségét csillapítsák le.

S hogyne talált volna ezen igyekezet az akkori közvélemény tolmácsában, a költészetben is kifejezést?

Ezen eszme, a kibékítés eszméje, vonul végig ezen költeményen is, melyet itt alább közlök. Mig a codex többi költeményei nagyrészt pártzenvedéki kifolyásai, s vagy a vallási, vagy a nemzeti elkeseredettség szüleményei: ez a honszeretet, mely félti a hazát a pártviszálytól; az engesztelődés, mely jobban szereti nemzetét, mint gyűlöli elleneit, mely felejt ott, hol a hon java kívánja, s az óvatosság lengi át.

A szegény nép érdeke is védőre talált benne, és a kítőró harczi miatti felelősséget igyekezik elhárítani a nemzetről, és idegen befolyásnak tulajdonítja, a mi ugyan egyoldalú, de jellemző felfogás. A török szövetségről nézetek nagyon helyesek, s ugylátszik, hogy a szerző azon kevesek közé tartozott, kik előre sejtették, hogy egy önző hatalom barátsága élő oly rossz, mint ellenségeskedése.

A költemény vezéreszméje az egyetértés, s a haza megmentése. Ez eszme csak később érett meg, midőn lecillapodva minden más szenvedély, a nemzet öszpontositotta erejét nemzetisége s szabadsága fenntartására körül.

Mindamellett, hogy a költőnek a kibékítés volt főterekvése, mégis akadunk benne oly helyekre, hol az ellenpárt ellen kitért. Ezen azonban csak az fog megütözni, ki az akkori viszonyokat, s az eszmék heves és óriási harcziát nem ismeri; *) továbbá a ki azt nem tudja, hogy szabad és alkotmányos országban a szavakat nem szokták úgy latra vetni mint ott, hol „a hallgatás arany.”

E költemény a 17-ik század elején keletkezett, midőn Boeckai és Bástá között kitért a harc, Haszlantai találók, nyelve folyékony, és a fejlettségi nyomaik mutatja. Pedig a nyelv fejlettsége és hajlékonysága is mérve a nemzeti műveltségnek. És mindazon művek, melyek e korszakban keletkeztek, azt bizonyítják, hogy ekkor a magyar nyelv erőteljesebb és tisztább s nemzetiebb volt, mint a 18-ik század közepén.

A szerző Balassa Bálint-főle versformát használt, mi azt mutatja, hogy ha bár neve ismeretlen, is, ő Balassát s az akkori magyar írókat olvasta.

Végül megható a szerzőnek az istenbeni igaz keresztényi megnyugvása.

A költemény ezen tulajdonaj birtak rá közlésére. A mennyire lehetséges volt, igyekeztem az eredeti ortographiát és a kiejtést megtartani.

De lássuk magát a költeményt.

Erdély siralmas éneke.

O' keserves szívvel
Ki most veszni tértél
Valjjon nem busulhatsz-e?
Pártoló országom
Nyomorult hazánkor
Valóban nem sirhatsz-e?
Ennyi pusztulásban
Sőt vérontó karban
Vigasztalót lehetsz-e?

Im e s éles világh
Török s Magyarország
Talpig mind fegyverben áll
Az német olaszal
Francia balonnal
Pannoniában beszáll
Az Isten nevéjéért
Avagy mint az hitét
Valakit eld talal.

*) Vallon helyett.
*) Azaz: a bütöl elfogyott, elsóványodott.
*) Értelme, hogy mi, kik keresztényben vagyunk, s Istenben öltözünk, visszavonásban vagyunk
*) Völkös, e helyett: vinánk.
*) Kassáról nevezti el Abanji vármegyét, melynek Kassai fővárosa.
*) Főhadnagy alatt a szerző Krisztust érti, ki vezére egyházának. Jellemző vonása a magyar keresztény jellemnek, mely az egyház fejét, mint egyházat védő hást és vezért tünteti fel.
*) Híre neve helyett.

Mind semmi o't az sok kicsn
Sót mind életedet
Erős örököt
Sokkal inkább akkor félced.
Indiai partban
Ha látja alanni
Magát árban keveri,
Addig állokodik
Nappal szárazkodik
Torkában el beugrik.

Rágra mérges gyomrát
Mardossa o' torkát
Meghöli s maga kijó.
Dialalmán örül
Sárkán: földre ejti
Esz mindenféle nyú.
Véletlenül hogy lótt
Ezt mindön jól látja
Hogy halála nagy szörnyü

Istennek nevéjért,
Mely kicsiny magában *)
Diadalmat veg veszőn,
Az nagy crocodilus
Amaz Anticristust
Ki mindönt hadra viszőn
Meghgyózi meghrontja
Bizik Krisztusban
Hatalmas semmi leszön.

Maga erejétől
Nyereségben szállani.
Sót noba gyakorta
Kinek lowa sánta
Az kezd prédára jüni.
Az ég e Ásia
Régön Efusuban
Építe egy templomot,
Kiben nagy sok király
Rakattata czifra
Száz huszonkét oszlopot
Az templom fri: ékös.
Egy asszony nehezen
Tarta föl egy rossz ifja.

Azon igyekszik
Azon mestörködik
Hírét nevet eregicize,
De nincsen jó modgya
Az város meghgyújtja
Azban hírokkal lón,
Mogant az végezék
Ki volt, ne hirdetnek
Hírök nevék elveszne *)

Igy most is nagy sokan
Lásd az papi urak
Gyó hirt nevet keresnek,
Ily szép drága várost
Istennek egyházat
Félegetni sietnek.
De mindön láttára
Az Isten haragja
Szálljon az ő fejköre.

Nem emberi erón
Sövényen vagy sáron
Áll az Isten egyháza,
Sem tartja markában
Tántorgó kezébe
Azt az romai pápa.
Az felső egék-n
Dicsoútl menyegben
Vagyon annak más ura.

Noha nagy sok habok
Háboruk táborok
Közötte uralkodik
Mint tűz görjéd házra
Sárkány elefántra
Ez világh agyarkodik.
Mönnél nagyobb szája
Mint színtén pálmaja
Legfölyvebb nevék tik.

*) A mely nem az előbbeni sorra vonatkozik; hanem jelenti, hogy a ki gyenge is, Isten nevéért diadalm nyerhet.

Közi: *Andorka Gyula.*

Egyveleg.

— *(A „jute” néven ismeretes keletindiai fonanyag.)* *Jute* egy fonanyag neve, mely Keletindióból származik, s mely hosszú-ága, finomsága és nagy olcsósága miatt Angolországba nagy mennyiségben vitetik, hol a len- és kenderzöve-tek hamisítására használatik. Ugyanis e keletindiai kendernek a közönséges kenderhez és lenhez való elegyítése valóóság hamisításnak tekintendő, mert a *jute* szálat rendkívül törékenyek, s ennél fogva az anyag sokkal csekélyebb értékű, mint a len és kender. A növény Keletindióban nem egyéb, mint közönséges dudva, mely 10 láb magasra nő. Szálai: a nagy törékenysége miatt csak durva szövetek, mint pakoló vásznak s más éftők készítésére használják. Azonban a *jute* finomul meggerbelezhető és oly ügyesen megkészhethető, mintha csak len volna, s ennél fogva a lenszövet meghamisítására igen könnyen felha ználható. Ennél fogva a szövetek bevásárlásánál hovatovább annál nagyobb óvatosság szükséges. — *Dr. B. L.*

— *(Ne higgyünk a macskának.)* Bréma városában nem épen régen következett esdta elő nágat. Egy fiatal ember barátját akarta meglátogatni, ki egyik félreles utczában a legf. ló emeleten lakott. A mint a léposökön felindult, roppant jajgatást hallott. Ez kíváncsi-ágo: ébresztett b nne, és a második emeletre ment, honnan a jajveszékés hallatszott. Az ajtón benyit. És mit lát? egy gyermeket, ki két erős macska borzasztóan összemázangolt. Az egyik macska nyakán ül és azt csufosan marta, a másik mellén caúg őt. Csak hathatós ütésekkal és telje erő-zakkal volt képes a gyermeket a két dühös elenségtől megszabadítani, melyek még ellene is feltámadtak. A gyermek gyors orvosi segítségbe rúszteült, de csak hettek mulva volc labra állítható. És mi szolgáltattok okot e véres jelenetnek? Az egyik macskájna kicsinyei voltak, s a gyermek, kinek szülei távol voltak, avval igyekezett az időt eltölteni, hogy a macskákat ágyukból ismételt ízben kivette, hogy mulatva nézze, miként fogja azokat az anya megint visszahordni. A macska ezt egyszer elnézte, de azután megvadult, s a közelében levő kandúr azonnal segítségére sietett. A két macska oly dühösen megtámadta volt a védtelen gyermeket, hogy az bizonyosan a halál fia lesz, ha véletlenül segítségem nem érkezik. — *Dr. B. L.*

Irodalom és művészet.

*(A „Budapesti Szemle.”) 68., 69. és 70. füzeté, mely a vállalat 21-ik kötetét képezi, a napokban jelent meg. Az igen érdekes kötet tartalma következő: 1. Brebiri grófok, harmadik közlemény Salamon Ferenczről; 2. Két Eposz. Aesthetikai s irodalomtörténeti tanulmány. Negyedik közlemény. Shah Name II. Szász Károlyról. 3. A korszakok szelleme. B. Kemény Gábornál; 4. Kolumbia költészet, Caicedo és Samyer spanyol írók nyomán. G. A. 5. Adalék Körösi Csoma Sándor életrajzához. Duka Tivadartól, 6. Lermontoff, írónak életrajza; Arany Lászlótól; 7. Strafford; egy darab az angol történetből. Zichy Antaltól; 8. Reguly hagyományai. A vogulok; 9. Carthago romjai. Az újabb nyomozások eredményei (az Edinb. Rev. nyomán) T. D. 10. Magyar Tudományos Akadémia. Cs. A. 11. Név- és tárgymutató a „Budapesti Szemle” 21 kötetből álló első folyamathoz. — Ez egyetlen tudományos folyóiratunk, melyet utóbbi időkben csak derék szerkesztőknek, Csengery Antalnak áldozatkészsége tartott fenn, s mely most majdnem a válság küszöbén állt, a jövő évben új folyamra lép, s szép tollú és éles ítéletű bírálókat, Gyulai Pált üdvözlő egyik főmunkatársul.

*(Jutalmazott művek és kitűzött jutalmak.) A debreczeni kaszinó kezelése alatt álló „Kazinczy alapítványból” ez évre a következő pályázat vala kitűzve: egy óda jutalma öt arany; a hozzá legközelebb álló pedig két arany. — továbbá egy felolvasásra alkalmas humoreszk jutalma 8 arany; a hozzá legközelebb állónak két arany. A jutalmak oda ítélése mult hó 26-kán történt. A költeményre kitűzött első díjat nyerte „A hegydűs Eczilburgban” című óda; a második díjat „Ének a honfoglalás sereg bevonulásakor a hun fővárosba.” Mindkét mű szerzője György Ödön második éves jogász. A humoreszk díját a „Szem” című humoreszk nyerte el, írta Rácz Károly hittanhallgató. A „Csalóadás” című ódát dícséretre méltatták, a jelölés levél felbontása után szerzőjeül szintén Rácz K. hittanhallgató tűnt ki. — Jövő évre ugyanez alapítványból műfordításokra tűztek ki pályázatot, és pedig: I. Kivántatik Schiller „Der Taucher” című költeményének tartalom- és alakhi fordítása. Az első legjobb fordítás jutalma 6 a másodiké 2 k. arany. II. Kivántatik Cicero „De oratore” című műve III-dik könyvének 25—35 fejezetét műfordítása, megjegyezve, hogy az egész kijelölt mennyiség lefordítása nem mulhatatlanul szükséges. — Az első legsikerültebb fordítás jutalma 6, a másodiké 2 arany. A pályaművek a debreczeni főisk. igazgatóságához 1865. okt. 10-ik napjáig lesznek beadandók.

*(Érdekesség kép.) Pest legidősebb emberének, a tavaly elhunyt 115 éves Farkas Lászlónak arcképét Kubinyi Ferencz, Kovács Mihály jeles művészünk által lefestetve, a nemzeti múzeumnak ajándékozta, hol az most érdekes párja lesz azon 100 éves asszonynak, melyet évekkel azelőtt Barabás festett.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

*(Győri gőzhajózási vállalat) czimvel a győri, mosonyi, komáromi, cservenkai és apathini kereskedőkből magán-társulat alakult a mult hónap Győrött, s gabonaszállításra három gőzhajó vételét határozta el. A hajók megzemlélésevel Xantus János és két társa volt megbízva, a kik, a Lloyd-társulat, „Ferrara” és „Pavia” gőzöseit 100,000 font meg is vették, míg a harmadik, kisebb gőzöst, mint pusztán személy-szállításra használható, nem ajánlották. A társulat, mely a hazai gabona-kereskedésben sokat lendíthet, egyelőre 6 évre alakult, s ha, mint előre látható, jó üzlethez, részvényszerűsülattá nővi ki magát s gőzhajói számát is szaporítja. — Üzleti tüke gyanánt eddig 134,000 forint van aláírva, de 150,000-ig akarják kiterjeszteni.

*(A tiszta-kőrösi nagy hajózási s üntözö-csatorna), mely T.-Löktől, Szabolcsban a Tiszából kiindulva, Gyománál a Körösrel érintkezik, s mintegy hatvanezer ölnyi hosszúságban egy nagy vizutatót lesz képezendő, a mellett pedig mintegy négyszázszáz holdnyi, oly gyakran aszály-dúlta alföldi termékeny ter üntözésére lesz alkalmas, megnyerte a legelsőbb jóváhagyást, s a nagy munka végrehajtásának eszközésére kir. biztosul Abonyi István, m. kir. helytartótanácsos van kinevezve.

*(Két kereskedelmi czikk) hamisítása ellen szólal föl a „Sz. Híradó”, melyek eddig az alföld egyik nevezetes városának, Szegednek, kereskedelmi tekintetben általánosan ismert nevet szereztek. Ez a paprika és a szappan, de most mindkettőt többnyire oly hamisított állapotban kapható, hogy ha tovább így tart, mindkettőnek hirtel végek alászáll, a mi sajnos, Szeged kereskedésére pedig káros is lenne. Folytonos felügyelet és vizsgálat a hatóság részéről nem artana.

*(A pozsonyi löversenyek) megtartásának ideje jövő évi april 28. és 30-kára van kitűzve. A már kész programot igen dicsérik változatossága miatt; ugyanis nem kevesebb mint négy akadályverseny van benne és egy ponyverseny 15 éven aluli lovakkal.

Közintézetek, egyletek.

*(A magyar tudományos akadémia) nyelv és széptudományi osztályának e hó 14-kén tartott ülésében Csengery Antal jegyző s helyettes titkár bemutatá azon ajándékokat, melyekkel Duka Tivadara l. tag az akadémia könyv- és levéltárát gazdagította, nevezetesen különféle hindu, arab, csi-nai, malaj stb. nyomtatványokat, továbbá Körösi Csoma Sándor több rendbeli kéziratait részint eredetiben, részint másolatban; azután Csoma életre vonatkozó adatokat olvasott föl, részint annak saját leveleiből, különösen az 1825-ben Kennedy kapitányhoz írottól, mely önéletrajzot foglalt magában; részint Duka feljegyzéseiből. — Végre az elnök felhívta az akadémiát, hogy a palota homlokzatán, a hat osztályt személyesítő alakok fölötti márvány-táblák föliratokkal levén el-látandók, e feliratról az osztályok gondoskodjanak. Az osztályok B. Eötvös József elnökléte alatt fognak az ügyben határozni.

*(A pesti biztosító-intézet) íránt oly nagy részvét nyilatkozott, hogy a tömeges aláírások a kibocsátandó részvények számát messze túlhaladták; azért, hogy a közönség érdekeltsége kielégítessék, a nagyobb bejegyzéseket leszállították a következőképén: 1 részvényt alíró kap 1 részvényt, 2 részvényt alíró kap 1 részvényt, 3—6 részvényt alíró kap 2 részvényt, 8 részvényt alíró kap 3 részvényt, 10 részvényt alíró kap 4 részvényt, 12 részvényt alíró kap 5 részvényt, 15 részvényt alíró kap 6 részvényt, 20 részvényt alíró kap 8 részvényt, 25 részvényt alíró kap 10 részvényt, 30 részvényt alíró kap 12 részvényt, 40 részvényt alíró kap 14 részvényt, 60 részvényt alíró kap 18 részvényt.

*(A pesti budai dalárdá) karigazgatását, a tagok kérelmére, Zimay László tehetséges zeneszerzőnk vállalta el. A dalárda idei közgyűlését hir szerint még e hó folytán meg fogja tartani.

*(A buda-pesti második csónak-egylet.) Az „Egyetértés” czim alatt alakult második csónak egylet alapszabályai már fel vannak terjesztve a helytartótanácsokhoz, s az egylet végleges megalakulása jövő tavaszra remélhető.

*(A hangszegyleti zené) negyedszázados ünnepének megütlését elhatározták, s egy bizottmány alakult, mely ez alkalomra az előmunkálatokkal foglalkozik.

Mi újság?

*(A hazai tanügy körül szerzett érdemek méltánylásul) Purgstaller Kal. József, kegyes-rendi kormányzó T. Felsége a Ferencz József rend keresztségel díszítette föl. Az érdemkereszt átnyújtása a mult vasárnap délelőtt a kegyes-rendieknél fényes ünnepélyl ment végbe.

*(A nemzeti színházi képezede) a jövő év január havában már megnyílik, s növendékei a következő tantárgyakban nyernek oktatást: Magyar nyelv és költészet, dramaturgia, történelem, az elismert jelességi színművek korszakait illetve, archaeologia, ethnographia; ének a szabályszerű kezdeten kezdve a vég szintjű kiképezésig, zongora, mennyire ez az énekek való kíséretre szükséges, pantomin gyakorlatok; mimika, a táncnak komoly nome, vivási gyakorlatok. — A tanpálya három évfolyamra lesz osztva. — A növendékek száma az első osztályban 12 színezés és 12 énekes. A második és harmadik osztályban ösztöndíjak is lesznek kitűzve, ugyanis mindéggyikben külön négy színezés, két magán-énekes, és két kardalnok, kik közül a színezés kezességéket 200 ft. a magán-énekesek elöb 200, azután 300, a kardalnokok pedig 150, majd 180 ft. segélyben részesül-

nek. — A nemre nézve részint a jelentkező talantomok száma, részint a színház akkori szükség szolgál sinormértékül. — Az ösztöndíjas tanulókon kívül, a második k és harmadik osztályban mások is résztvehetnek, az előbbie 5 ft. az utóbbiak 8 ft. havi tandíj lefizetése mellett; de e magán-tanulók száma az ösztöndíjakot tul nem haladhatja. Az iskolai év januártól decemberig tart, s a szünet az színházi szünetével e-ik egybe.

*(Földhivás a színházi tanodában résztveenni kívánókhoz.) A nemzeti színház ügyeit vezető országos bizottmány közhírré teszi, hogy azon ifjak és hölgyek, kik a szini vagy operai pályára magukban hivatást éreznek és a színházi tanodában nyernő oktatásokban résztvenni s kiképzést nyerni kívánnak, ez évi decz. 1. és 15 napjai között délelőtt órákban a színházi tanoda főigazgatójánál, Festeticz Leó gr. ő méltóságánál, (Nádor-utca 14. szám alatt) jelentkezzenek, hol nevük feljegyztetése után egyebek, mikről maguknak felvilágosítást szerezni kívánnak, velök közöltetni fognak. A felvételt való feltételek a következők: a) négyévi 15, a férfi 18 évnd fiatalabb ne legyen. Ide szükséges a keresztség felmutatása. b) Szabatos alak. c) Csengő, hibátlan, tiszta szókiejtés a drámához, csengő, tiszta hang és szabatos hallás az operához. d) Jó nevelés és erkölcs. e) Anyai iskolai készültség, mennit jó neveléstől 15—18 éves korban mindenkitől méltán igénybe vehetni, miről a bizonyítványok elvártnak. Első évbent, t. i. a tanoda megnyitásának első évére jelentkezhetnek oly nő és férfi egyének is, kik anyai előkészítéssel bírnak, hogy a felsőbb osztályokba mindjárt felvételtessenek.

*(Magyar színi előadások Budán.) Mint tudva van, a népszínház, melyre a nemzet ezeket áldozott, most csukva van, s hogy aijt ujra feltámuljanak, alig van több hozzá remény. A város a telket, melyen az épület áll, eladja, s ha az egészre vevő nem találkozik, több telekre fogják osztani, s így a magyar Thalia Budán templom nélkül marad. Hogy azonban a testvérváros magyar lakosága még se legyen kénytelen a magyar szini előadásokat nélkülözni, a telkesebb polgárok, a „S—ny” híre szerint, aláírasi íveket köröznek, a városban hetenkint kétszer tartandó magyar előadások kieszközésére. Ez aláírások mintegy félretet bizottmányok 20 előadásra, melyet a nemzeti színház tagjai fognak tartani.

*(A bécsi egyetem magyar tanulói.) a mint velünk tudatják, önképző egyelet szándékoznak alakítani, melynek czéja volna, az ott tanuló magyar ifjakat szorosab összekötésbe hozni egymással, hogy így egy ütt nagyobb figyelemmel kísérhessenek irodalmunk működését s egyesütl erővel jobban közreműködhesse nek annak pártolására. Természetesen minden politikai czél ki van zárva. Az egylet alakításán fáradozó bizottmány e hó 13-án terjeszté kérelmét küldötté által az egyetem rektora Hyrtl elé, ki a küldöttéget nyájasan fogadta, s ő, mint maga is magyar, örömet fejezte ki a szép ügyeketen. „Nem beszéltem ugyan a magyar nyelvet, — folytató Hyrtl, — de a derék és nemes magyar nemzet szép őst klasszikus nyelve tesz szik nekem, s meg is akarom tanulni. A magyarok övének tartanok engem, s én e véleményeket fogom tudni igazolni.” Erre a küldöttéget egyik tagja, Schulhof válaszoló, hogy mindenesetre nagy megtiszteltetésnek vesztűk, ha a jelenkor legnagyobb beczónára beczes idejét nyelvtünk megtanulásra fordítja. Azután a rektor, ez ügyben támogatását ígérve, egyzersmind azon ohajtását fejezte ki, hogy az egylet tagjai sorában ő is részt kíván venni. Az egylet most már csak az illet hatóságok jóváhagyása megerősítését várja.

*(Adoménység az ujonnan épült házak számára.) Több pesti polgár és háztulajdonos folyamodott, hogy az építkezési kedv emelése végett, az ujonnan építendő házak 20 évre adomén-tesek legyenek, a mi Pest szépiülésére katasztrolenül nagy befolyással lenne. A kérvény az azonban oly válaszzal utasíták vissza, hogy oly intézkedésre csak a törvényhozásnak van joga, azért ez az országyűlés gondjái közé tartozik.

*(Régi sírok.) A kalocsai érsek bakodi pusztáján öt évvel ezelőtől ásás alkalmával a hó csontrvázat találta értékes arany ékszerrel a IV-dik századból. Ez észker jelenleg a nemzeti muzeum birtokában van. E napokban ugyanazon helyen téglakoporóban ismét találtak egy csontrvázat, mely nagy figyelmet gerjeszt. A fölirat egyes betűi megkülönböztethetőek ugyan, de az egész már nem olvasható.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 47-ik számához 1864.

Nemzeti színház.

*(Az adóztatás könnyítése tekintetéből), mint a hivatalos lapnak írják, felsőbb helyen azon intézkedés történt, hogy az adóhátalékok, kész pénz helyett gabonával, s más e czélra elfogadhatóknak nyilatkoztatott terményekkel is, a kormány által meghatározott közép áron, mind addig fizethető, míg a kinostár ily nemü szükségéi ez uton fedezve nem lesznek.

*(Inség jelei Árvaországban.) a mint írják, Árvaország idén inség fenyegeti. Némely al-sőbb vidéki közég határát kivéve, nincs a megyében sem gabona, sem buriyonya, sem káposzta, sem fözelek, sem gyünöcs. Az esözés közben le-aratott, félig zöld vetés szalmája inkább trágyá-nak való, mint takarmánynak, s a marhát nemhogy táplálná, inkább megromítja. Most már a tél is beköszöntött, és sok helyen a buriyonya még a földben van s alkalmasint ott is tel. Elkerülhetetlen lesz a segélyezés.

*(Cuthbert angol tüzérkapitány.) kiről említettük volt, hogy a latin nyelv megtanulása végett fővárosunkban telepedett meg, a mult heten meghalt. Agyát vértulvány támadta meg, még pedig oly gyanus körülmények között, melyek a törvényesíté boncolást tették szükségessé. Holt-tetést rokonai hitehétgel Angolországba szállítták át, kiket a napokban vártak Pestre.

*(Borsasótó vihar Kalkuttában.) Hindostan fővárosából, Kalkuttából érkező hírlapok és levelek, hajmeresztő részleteket írnak az ott okt. 5-kén dühögött viharról. Megelőző éjjel sebes esözés és szél képezte a bekövetkezendő borsasótó katasz-trofá előjátékát. Másnap a szél erősebb kezdté lenni, kisebb fákat kitépett és eltört, azonban az első órában nem igen volt nagy a kár; ekkor 11 és 12 óra közöt egy távolról mennydörgésként hallatszot zaj, azt jelző, hogy még gonoszabb dolgok fognak következni. A zugás nőtörténött, s mintegy két percz múlva a város fölött volt a tulajdon-köpi vihar. Egy pillanat múlva minden fa ki volt tépve s a földre vetve, magával döntve falakat, rácozatokat, épületeket. A legvastagabb ágak úgy pattantak szét, mint a nád, kocsi dűledöztek föl, s az utcákon szerteszét heverték házfődelekek, tornyokkal, ajtókkal, ablakokkal együtt. Vas-pléhből készült háztetők össze voltak göngyöl-gejtve, s a szél úgy vitte a levegőben. Két óra tájban a déli és keleti elővárosok, s a nyugatiak kisebb nagyobb részben romban heverték. A pálmákat kivéve, már egy fa sem állt. — Templomok, meceetek, színházak egész födeleit lezuhantak, s alig van ház, mely sértést ne szenvedett volna. A hazai lakosok kunyhói majd mind elsodródtak. — Azonban legnagyobb pusztitást a folyón vitt végbe a vihar. Okt. 5-dikén reggel 220 hajó horgonyozott a folyóban, melyeknek több mint fele 1200 tonnánál nagyobb volt. Az orkán végé-vezek közül egyik sem volt horgonyán, s alig néhány van olyan, mely tetemesen meg ne sérült volna; 7—8 végkép odavesztett. — A megmérhetel-len kárt meg nem tudhatni. Két igen jartas keres-kedő legalább 20 millió forintra becsülté. A szél és eső miatt az ember alig nyithatta ki szemét. — Az orkán ordítása egy másodperczre sem szünt. Hat óraker sötétetni kezdett, s a vihar is szünt. A gázgyár el lévén pusztitva, az utcákon korom-sötétség volt. Éjjel semmi szél sem fújt. A pusztulás képe másnap borzalmas volt: a meddig a szem látott, semmi egyéb, mint csupa rom. Hogy sok emberélet is áldoztat esett, fájdalom, bizonyos. A ledűledezett falak sokat agyonverték. — Kalkuttában s 50 mérföldnyi távolságban, legalább kétezer ember vesztett el, kik közül mintegy 400 európai.

Péntek, nov. 11. „A kísértés.” Színmű 5 felv. Franciaából fordította Radnótfáy. Hirtling M. utolsó föllépte, ki a közönség ujra igen kedvezően, virágokkal fogadott. Czélbavett szerződötésével csak a közöhsajtsnak tett legett az igazgatóság. Szombat, nov. 12. „Bankbán.” Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerette Erkel Ferencz. Vasárnap, nov. 13. „Faust.” Opera 5 felv. Zenéje Gounodtól.

Hétfő, nov. 14. „A tündér ujjak.” Vigj. 4 felv. Scribe és Legouvé-től. Felekiné és Prielle Kornéla osztottak az est koszorúján, kik közül az előbbi a hercegi termekből a varróasztal mellé üldözött leányt sok érzséssel személyesíté s különösen midőn a hercegi háztól, hol csak gőg környezé, bucsút vett, bensőség megragadó volt. Prielle Kornéla Meneville hercegöt, a ruháinak élő kis piperköz nő, a kit csak varróigé reme-lekés tud lelkesíteni, anyai természetességgel személyesíté, mely művészetének díszére vált. A közönség mindkettőtököt együtt hitva ki, s színni nem tudó tapsokkal árasztotta el. Kivülök még Szerdahelyi és Paulainé jeleskedtek. Penmar herceg szerepében pedig egy kezdő fiatal színész, Náday próbálkozott, kinél a jóvá reményeért a jelen hibáit nem vettük tekintetbe.

Kedd, nov. 15. „A fűhár nő.” Opera 3 felv. Boieldieu-től. Ez este „Fidelio” volt hirdetve, de egyik első rendű szereplő rosszulte miatt nem lehetett színrehozni.

Szerda, nov. 16. „A völgy lilioma.” Dráma 5 felv. Franciaából ford. Feleki. Csütörtök, nov. 17. „Lalla Roukh.” Opera 2 felvonásban.

Szerkesztői mondanivaló.

7400. Holdmézes. B. K. A lap egy példányára elő van fizetve; a másik példány a megszűnt „Nóvilág” helyett kúldetik, miután ez annak idejében közzétett felszólítá-sunkra okt. 3-ig máskép nem méltogatott rendelkezni. (Kiadóhivatal.)

7401. Egy kis lány baja. Könnyel mű. de nagyon is élethi photographia, melyből épen csak az hiányzik, a mi megemésztése, a költői alakítás.

7402. A természet szépsége. Nem volna kifogásunk ellene, ha épen a vidék nem lett volna már más izben ismer-tette. Irtva s lerajzolva lapunkban.

7403. Nyiregyháza. E. G. Az ajánlásat vagy bemutatást az illető nem ígérték meg íttalamban. Csak a kézirát alapján határozhat, de csak újv után és rá elolvastva.

7404. Szeged. Sz. J. Megtörtént, szóbeli értekezés után. A level felesleges. Ugy hisszük, alapos okunk van, a legjobbet eredményt várni. — Ana bizonyos művészi élveteket illetően nagyon meg annak oszolóva a véle-mények, de ehagaitásáról szó sincs. S néha a hallgatás is beszéd.

7405. Te dalt kívánsz... Van néha eféle kíván-ságom, csakhogy mégis megszeressék az én vágyaim, mint e jámbor „dal”.

7406. Pest. V. P. Elképzeltéti ön, hogy egy ismert egyén ellen intézett sorait csak akkor fogadhatnók kellő méltánlyattal, ha az író egyéniségen s állása ismeretes volna előttünk.

7407. P—la. PP. Minden megjött s rendben van. A mi mehet, megy. Arckép még nincs, de majd lesz. Addig is meg egy kis türelme sok a baj.

7408. T-Földvár. V. Sz. S. Sok rejlik még a jövő idők méhében, a mi előbb-utóbb bekövetkezhetik.

7409. Az öreg tanító. stb. Komoly ígéreket nyomat; de egy önnököt követ kiadását még nem ajánlanók. Hadd szokjunk még jobban a néhez, s hadd érlelődjék még a jó szándék el nem vitázhatók tényékek.

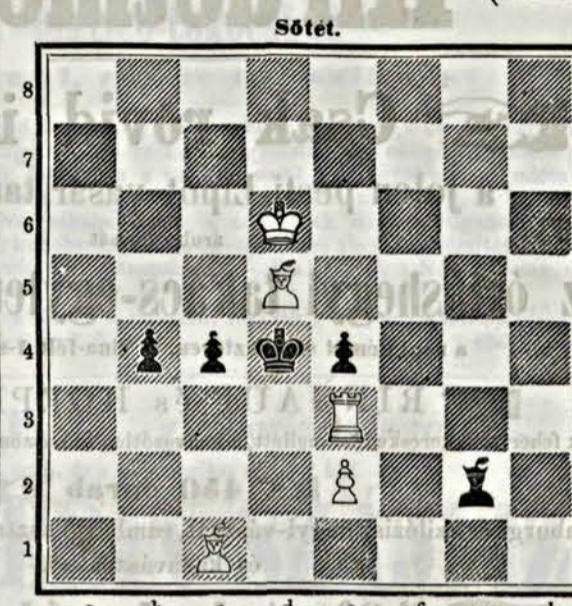
7410. Martir Vida ősi rózsái. Még nem merjük kimondani, hogy a virágokkal, képekkel búsosan megrakott mű értelmet, irányt, szépséget féltogtak volna. A bosszu munka nagy túlhalmozottságon szenved, s felhiv arra, hogy csendesebb órákban ujra belemarjuljunk.

7411. Igé. Magánlevél.

7412. Rékas. Dr. Sz. Köszönet a beczes küldeményért. A ránk bizottakot elintézték. Sajnáljuk, hogy a lapkúldési zavarról előbb nem értesültünk.

SAKKJÁTEK.

255. sz. f. — Márki Istvántól (Pesten).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

62 dik sz. játszma (Evans-csel). MÁRKI ISTVÁN és HOMEISZTER ANTAL között. A pesti sakk-körben. 1864., okt. 22.

Table with chess notation. Columns: Világos (M.), Sötét (H.), Világos (M.), Sötét (H.). Rows 1-12 showing piece placements like e2-e4, d4-d5, etc.

A 251-dik számú feladvány megfejtése.

Table with chess notation for puzzle solutions. Columns: Világos, Sötét, Világos, Sötét. Rows 1-4 showing moves like Vc4-e2, He2-b4, etc.

Helyesen fejtették meg. Vesztérsében: Fülöp József. — Halasoz: Nagy Ferencz. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Talyán: H. Nagy Lajos. — Pesten: A pesti sakk-kör. Rövid értesítések. Vesztérsében: F. J. és Halas: N. F. Az indiai feladvány, mint az angol lap is, melyből vettük, megjegyzi: az említett három lépéssel is megfejtendő, de annak dacára oly szép, hogy érdeme mellett hibáját (mert a mellékmegejtés mégis csak hiba) könnyen megbocsátja az ember. Mí történetesen az 5 lépéses zemből megoldást találtak föl először. — Pozsony: Timko János. Öntől a 250. sz. feladványnak helyes megfejtését vettük.

Nyílt tér. *)

— (Kérdés.) Keoskemét, nov. 13. Tisztelt szerkesztő ural! Tudna-e ön nekem felvilágosítást adni arról, hogy: „A mezzi gazdaság könyve, Stephens Henri, „The Book of the Farm” című munkája nyomán, a hazai körülményekhez alkalmazva ki-adják Korimics László, Benkő Dániel és Morócz István,

mely előfőtés utján 7 kötetben hirdettetett kiadattani, s az első kötet megjelent 1855., az ötödik kötet 1858-ik évben, s azóta abban maradt, — miért nem fejeztetik be? — Egy előfötés.

*) E rovatban küldött czikkekről csupán a sajthatóság irányában vállal felelősséget a szerk.

TARTALOM.

Fogarasi János (arckép). N-y. — Szalmakunyhók alacsony házak. — Dalmady Győző. — A szent-górhár-túkozott és a vasvári béke (folytatás). — Az egészség-ápolás az életkor különböző nemeiben (folytatás). — A kanguru a kőlni állatkertben (kép). — A lomniczi csúcs megmászása (kép). — A magyar bánászáledeleth. Varga Vilmos. — Egy XVII-ik századi magyar ének. — Egy-veleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakk-játék. — Nyílt tér. — Heti naptár.

Felölés szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Table with 7 columns: Hétfő és hetnap, Katholikus és Protestans naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, N a p (hossza, kel, nyug), H old (hossza, kel, nyug). Rows for November 20-26 and December 1-7.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában (Pesten, egyetem-utca 4-ik szám alatt) megjelent, s minden könyvtár- és könyvkötőnél kapható:

Paprika Jancsi képes-kalendáriuma.

Sokféle hasznos és mulattató olvasmánnyal ellátva.

TATÁR PÉTEB.

A magyar nép számára.

Bolti ára 20 krajczár.

Bolti ára 20 krajczár.

TARTALOM.

A felséges uralkodó ausztriai ház. — Csillagászati és kortani jellemzés. — Bélyegke-ről. — Újévi üdvölet. — Paprika Jancsi időjólata. — Bogár Jakab híres rablóvezér halála. — Hasznos tudnivalók. — A borjú vásárlás titka. — Sertés-hizlalás lucerná-ral. — Szalmafedél Angliában. — Mulattató. — Isznak e théa? — Különös mentegetés. — Uri ruha. — Béka urfi. — Kit hol szorít a csizma. — Az elhajított kő. — Itt az ész feleség. — Országos vásárok, magyar szent korona birtokain.

1864. december 1-jén harmadik húzása a legújabb os. kir. ausztriai 1864-ik évi állam-kölcsonnek.

E kölcson-sorsjegyek eladása, minden államban törvényesen meg van engedve. A kölcson főnyereményei: 20-szor 250.000, 10-szer: 220.000, 60-szor 200.000, 81-szer 150.000, 20-szor 50.000, 20-szor 25.000, 121-szer 20.000, 90-szer 15.000, 171-szer 10.000, 352-szer 5.000, 432-szer 2.000, 788-szor 1.000, 1350-szer 500, 5540-szor 400 forint, továbbá kisebb nyereményekben: 200, 105, 190, 185, 180, 175, 170, 165, 160, 155, 150, 145, 140 forint.

A kötelezőnek mindegyikének feltétlenül legalább is 185 forintot ke'l nyernie. 5 húzás történt k. u. m.: december 1-jén, márczius 1-jén, aprilis 15-én, június 1-én és szeptember 1-én.

A fentebbi húzásokra érvényes eredeti sorsjegyek a legelőbbért szereshetők meg. Egy sorsjegy ára a legközelebbi húzásra 3 ft. — Hat sorsjegy ára összesen csak 15 forint.

Játéktervek és sors húzások lajstromok ingyért szolgáltatnak ki. A legcsekélyebb mérvű megrendelések a pénzösszeg beküldése mellett, gyorsan és pontosan teljesítenek. Ebbeli bérmentes levelek közvetlen alulirothoz intézendők.

Megjegyzendő, hogy csak certifikátok két számmal, szeresek és nyeremény-számok küldetnek 846 (5-8)

Schrimpf Jean

nagykereskedő-háza m. Frankfurtban

Az 1864-iki os. kir. ausztr.

államkölcsonre,

melynek húzása

1864. évi december 1-én

történi, series s nyereszámmal ellátott 4 db. részletjegy ajánlatik 3 ujft. beküldése mellett.

A kölcson főnyereményei: 250.000, 220.000, 200.000, 150.000, 100.000, 25.000, 20.000, 15.000, 10.000, 5000 stb. forint.

15 db. részletjegy ára 10 a. é. ft.

Szives megrendelések mielőbb s közvetlen BING ANTAL nagykereskedői házhoz intézendők m. Frankfurtban. Sors húzások lajstromok a t. részleteknek ingyért küldetnek meg.

Függelék: Fennírt sorsjegyekre ismétli eladók kerestetnek. 877 (2-4)

Csak 3 ft. 50 kr. a. é. az ára alulirothnál 1/2 eredeti sorsjegyek (nem ígervény) a f. évi december 15-én kezdődő

braunschweigi

nagy

állam-sors húzás

első felosztására.

két millió 651,250 márka összes értékben.

17.500 nyereszámmal.

250.000, 150.000, 100.000, 50.000; 2-szer 25.000, 2-szer 15.000, 2-szer 12.500, 2-szer 10.000, 7500, 6-szor 5000, 7-szer 3750, 85-szor 2500, 5-szor 1250, 105-szor 1000, 750, 500, 250, 100 stb. márka főnyereményekkel.

Kaphatók még egész sorsjegyek 7 forintjával és 1/4 sorsjegyek 1 1/2 ft. jával. Fénzküldimékekkel ellátott megrendeléseket, a legelőbbre és titoktartás mellett teljesítik. A pénzyeremények és sors húzások lajstromok közvetlen a húzás után küldetnek meg. E tárgyban megkeresendő: HORWITZ N. bankár-háza Hamburgban. 874 (2-6)

Titkos betegségek

és idült, súlyos utóajál ellen, több évi tapasztalás s a világhírű Ricord (egykori párisi tanárának) tanmódja után, siker biztosítása mellett rendel SUGAR orvosudor. — Lakása: Fürdő-utca 3-ik szám, a József-tér sarkán. Előford. 11 óratól 1-ig. Nőket 3-tól 4-ig. 816 (7-24) Megkereshető levél által is.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában megjelentek, s általa minden hiteles könyvtárban, Pesten: Kilian György-nél, Budán: Nagel és Wischan-nál kaphatók:

Legújabb és legteljesebb

Magyar köszöntő.

Újévi, születésnap, névnap és iskola-vizsgálati és más alkalmi üdvözetek versekben és levelekben

szülőkhez, nagyszülőkhez, kereszt szülőkhez, gyámokhoz, pártfogókhoz, jötevőkhez, tanítókhoz, rokonokhoz stb., stb.

A magyar ifjuság számára.

Függelék: Válogatott francia és német köszöntések.

K.-8-r. (222 lap.) Keményen kötve 50 kr. (1-3)

Magyarok történelme

VERSEK BEN.

Fametsvényekkel ellátva. 8-rét. (102 lap.) Borítékba fűzve ára 50 krajczár.

Velin-papíronon, színezett borítékba kötve 1 ft.

ÁHITAT ÓRÁI.

Zschokke Henrik

után kiválogatva és fordítva SZÁSZ KÁROLY m. tud. akademiái tag által.

Két kötet. 8-rét. (348, 441 lap.)

Borítékba fűzve ára 2 ft. 50 kr. Velin-papíronon, diszkötésben 5 ft.

Folyó évi november 23- és 24-én

nagy állam-nyeremény-sors húzás,

200.000, 100.000, 50.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000, 12.000, 10.000, 6000, 5000 stb. főnyereményvel ezüstpénzben. — E sorsjátékhoz egész sorsjegyek 6 ft. jával, fél sorsjegyek 3 ft. jával, negyed sorsjegyek 1 forint 50 krajczárral kaphatók. — A pénzeslevelek közvetlen alulirothoz intézendők. Játéktervek és sors húzások lajstromok ingyért.

Schäffer Károly,

állam- és értékpapírok kereskedése majnai Frankfurtban. 859 (4-4)

Csak 5 ujforint az ára

fél sorsjegyeknek, egy egész sorsjegy 10 forint, a f. évi december 1-én, 1865. évi márczius 1-én, aprilis 15-én, június 1-én, szept. 1-én sors húzás alá kerülő 1864. es. kir. ausztr.

állam-kölcsonnek.

A kölcson főnyereményei: 250.000, 220.000, 200.000, 150.000, 50.000, 25.000, 20.000, 15.000, 10.000, 5000 stb. forint.

11 egész sorsjegy ára 100 ft. — 11 fél sorsjegy ára 50 ft.

Minthogy előrelátható, hogy ezen alacsony árak mellett csupán sorsjegyek után a keresés felelte nagy leend, — félkeretnek az illető résztvevők, hogy megrendeléseiket a pénzösszeg beküldése mellett idekorán tegyék meg.

Ebbeli megrendelések és levelezések közvetlen Schottenfels B. nagykereskedőhöz intézendők m. Frankfurtban. A sors húzások lajstromok ingyért szolgáltatnak ki, s a húzás után azonnal megküldetnek. 881 (2-3)

Játszó művek,

4-24 darabban, ezek közt diszművek harangjátékokkal, dob- s harangjátékokkal, fuvolajátékokkal, égi-kangzatókkal, mandurákkal, — továbbá:

játszó-szelenczék,

2-12 darabban, ezek közt némelyek szükségesekkel ellátva, önöm faragványnyal vagy festvényvel, valamint szívtartalomok, tentatartók és sveiczi házikók — zenével, tisztelettel ajánlatnak HELLER J. H. által Bernben (franco).

Hibás zeneművek vagy szelenczék kijavítottak. 873 (2-3)

Pest, november 27-én 1864.

Előfizetési feltételek 1864-dik évre: Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hírírói díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyezer hasábszori petty sor ára, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 kr. háromszor, vagy többszöri ígatásnál csak 7 kr. számítatik. — Képföldre névű kiadó-hivatalunk számára hirdetések elfogad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvtárosok; Bécsben: Oppelk Alajos, — és Pesten: a Kertész-gazdasági egyetemen is. Jösszefér, 14. sz. a Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 ujkr.

A szent-gothárdi ütközet és a vasvári béke.

(Történelmi rajz 1664-ből.) — (Vége.)

A béke pontjai, melyek, mint fentebb mondtuk, aug. 10-én, Vasváron titokban megállapítottak, ezek valának:

1) 20 évig békekötés tartatik a két udvar közt, mely idő lefolyása alatt a foglyok kicseréltetnek. 2) Mindkét fejedelem jelenlegi birtokában megmarad; nevezetesen pedig 3) Erdélyország azon állapotba helyeztetik vissza, mint volt azelőtt 30 évvel, I. Rákóczi György idejében, mind az egyházi, mind a polgári dolgokra nézve. Erdélyből mind a német, mind a török had kihuzódik, Szamos-Ujvárt, Kövart, Bethlen s Huszt várait a császár ki fogja üríteni a fejedelem számára. 4) Apaffy mind a két császártól fejedelemnek elismertetik, ugy mindazonáltal, hogy ettől az adó, mint azelőtt is, a török császárnak fizettetik. 5) Az Erdély és Tisza közti hét vármegye, Szatmár, Kálló, Nagy-Károly, Nagybánya, Ecsed, Tokaj, Sárospatak, Regéc, melyek mind Rákóczi-birtokok valának, megmaradnak a császár birtokában; a többi négy megye, Nagyvárad, Karán-Sebes, Lugos, Szent-Jób váraival együtt, megmarad a török alatt. 6) Érsekújvár, Nógrád, Nagyvárad a török marad. Székelyhid vára leromboltatik. 7) A Garam, Nyitra, Vág folyók képezik a határt a Morváig, a Vágnál Érsekújvár helyett a császár új várat építhet. 8) Zerinvára többé nem építtetik fel. 9) Mindkét részről négy hónap alatt 200 ezer forint értékű ajándékkal tisztelik meg egymást, a békekötés állandósága jelül.

Igy jött létre a szent-gothárdi nagyszerű győzedelmen megvásárolt nagyhírű, de sovány tartalmú békekötés.

A császár aláírása után mindenfelé a vezénylő tábornokokhoz rendelet küldetvén, meghagyatott nekik, hogy magukat a békekötés pontjainhoz alkalmazva, a fegyvert letegyék. Ily parancsolatot vett Zrinyi is, ki

épen ekkor Érsekújvár visszafoglalásában fáradozott. Az a kellemetlen meglepetés, az a le nem küzdhető keserű érzelem, melyet ezen rendelet ébresztett fel szívében, csakhamar viszhangra talált az egész országban, végig huzódni látván annak minden egyes gondolataiban Montecuculi titkos terveit. — „A helyett, hogy a hadat tovább folytatva, kiszorították volna az ellenséget az országból, mit erős akarat, szives igyekezet, jó lelki ismeret, és a hozzánk fordult hadi szerencse, a sok szenvedésünket megszáno kegyes Isten

erős nemzeti hadat szervezni, de most, midőn a megkötött békében is dulást és pusztítást látunk mindenfelé, a béke ránk nézve, nem egyéb, mint legkésőbbi guny, keresve keresett erőszakos bosszantás.”

Igy emelék fel hangosan zugolódva szavukat Wesselényi a nádor, Lippai esztergomi érsek, ki pedig leghívebb embere volt a bécsi kormányának, a Zrinyiek, annál is inkább ezek, miután a Jerombolt Zerinvára miatt Montecuculi ellen emelt, s okadatolt panaszuk, nem orvosoltatván, nekik igazság nem szolgáltatott, elégedetlennül téve le vitéz fegyvereiket, melyeket a törökök ellen oly dadalatosan hordoztak, nem mes bosszúval tértek vissza az őszkükkbe, Csáktornyára. Olyanok is számosan valának a magyar főurak közül, kik Lobkovitz és Porcia kormányát azzal vádolták, hogy Magyarország független önállóságának megdöntésén dolgozott, annak alkotmányos szabadságának romjain tapodva, a haza anyagi és szellemi jobblétével mit sem gondolva, — minden tehetségüket, határozottan, csak a német tartományok boldogítására fogják fordítani, felhasználni.

GRÓF MONTECUCULI (1628-1680.)

Erdélyben épen oly rossz benyomást tett a vasvári békekötés, mint Magyarországnak, a honnan nem is késtek a császári biztos gróf Rothalhoz küldött követük Mikes által kijelenteni: hogy a vasvári békekötés pontjainak, őket illető tartalmánál fogva, megvolnának ugyan mentve a törökök erőszakoskodásától, mindazáltal ezek, miután most már egészen magunkra vagyunk hagyatva — Nagyváradról, gyakori kiütéseikkel, csak úgy rabolnak, pusztítanak bennünket, mint a békekötés előtt, ugy annyira, hogy ha ezen kisapongásuk, erőszakos adókövetelésük nem orvosoltatik, a tulzaklatott Erdélyt, botot véve kezébe, bátran elmeget kenyeret kol-dulni stb. stb.